

ROMÂNUL

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28 — Cor.
Pe jumătate an . . . 14 — "
Pe 3 luni . . . 7 — "
Pe o lună . . . 2 40 "
Numărul popular:
Pe un an . . . 4 — Cor.
Pe jumătate an . . . 2 — "
Pentru România și
America . . . 10 — franci.
Numărul de zi pentru Ro-
mania și străinătate pe an
40 franci.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Batthyányi Nrul 2.
INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.
Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 filerl.
Manuscrisurile nu se in-
napoiază.
Telefon pentru oraș, co-
mitat și interurban Nr. 730.

Discursurile

deor deputați dr. St. C. Pop și Vasilie Dămian

Sâmbătă d-nii deputați dr. Ștefan C. Pop și Vasile Dămian au ținut câte un discurs în Camera ungară. D. deputat dr. Șt. C. Pop a revenit asupra discursului său, rostit la desbaterea bugetului ministerului de agricultură. Cu acea ocazie adevăd d. deputat dr. Pop desvălise multele abuzuri administrative, ce se săvârșesc împotriva Românilor din partea administrației ungurești mai ales în ținuturile muntoase. Atunci un deputat ungar, Szüllő Géza l-a întrerupt zicând, că calomniază organele oficiale ale administrației. Acum d. deputat a revenit asupra afirmațiilor sale și a produs *dovezile oficiale* cele mai neîndoioase despre adevărul celor susținute de dânsul.

D. deputat V. Dămian a vorbit la bugetul ministerului de culte și instrucțiune publică arătând într'un discurs prea frumos și foarte documentat politica culturală dezastruoasă și vătămătoare pentru naționalități a guvernului actual. A vorbit d. deputat V. Dămian îndeosebi despre chipul nejust, cu care se împart ajutoarele statului între confesiuni și a arătat marile nedreptăți, pe cari le sufăr sub acest raport cu deosebire bisericile române. Discursul d-lui deputat V. Dămian rămâne o pagină plină de lumină și de putere în istoria nedreptăților, pe cari noi Românii trebuie să le suferim în acest nefericit Stat, în care ni se împiedecă cultivarea în limba noastră proprie.

Dăm aci cele două discursuri în întregime după notițele stenografice.

Discursul d-lui deputat St. C. Pop

Preș.: On. Cameră! Am onoare a anunța, că d. deputat Ștefan C. Pop a cerut cuvântul înaintea ordinii de zi și eu i l-am acordat.

Rog pe d. deputat să vorbească.

St. C. Pop: În 9 Maiu a. c. (Zgomot. Preș. sună.) On. Cameră! În 9 Maiu a. c. cu prilejul desbaterii bugetului resortului de agricultură am luat și eu cuvântul și în legătura cu discursul meu s'a ivit un incident, care mă face să rog On. Camera a-mi acorda cuvântul în chestie personală.

Cazul este următorul:

Am voit să indic în acest discurs al meu unele lacune ale procedurii urmate în cazurile transgresiunilor silvanale și mai ales ușurința, cu care se pertractează aceste afaceri. Am indicat unele cazuri concrete, cum adevăd s'a întâmplat în unele cercuri pretoriale, că au fost osândiți oameni absolut nevinovați. S'a făcut apoi arătare criminală împotriva pădurarilor și cu prilejul ascultării acelor pădurari ei au mărturisit, că dânsii au iscălit numai niște blanchete, fasiunea nu li s'a cetit, nici nu li s'a explicat, nici nu au fost avizați despre aceea, că ei fasionază cu provocare la jurământul lor oficial.

Când am spus acestea s'a întâmplat următorul incident (citește): „Bietul om este expus cu desăvârșire la arbitriul pretorelui, colo în munți nici nu i se înmanuiază decisiul, ci se ține la casa comunală, unde nici inmanuatorul nu știe scrie și ceti, lucrurile se fac deci în mod sumar, că adevăd în sediul pretorial pun pe pădurari să iscălească blanchete.

Szüllő Géza: Ce imputare!

St. C. Pop: M'am provocat la număr; fiscal n'am obiceiul să fac insinuări gratuite!

Szüllő Géza: Nu se poate calomnia nepe-depsit în țara aceasta nici un obicei în ăst chip!

St. C. Pop: Poftim a ancheta cazul, eu sunt aici...

Szüllő Géza: Spune-i pe nume, cine a fost acel pretor? Când a săvârșit lucrul acesta? Nu poți calomnia în chipul acesta autoritățile publice!

On. Cameră! Văzând, că s'a ridicat împotriva mea grava acuzațiune, că eu aș fi defaimat

vre-o autoritate publică, mi-am ținut de datorință a procura actele, ca să dovedesc adevărul aserțiunilor mele.

Iată aci, On. Cameră, în copie legalizată extrasul din protocolul de pertractare, dat din partea judecătoriei de ocol din Baia-de-Criș cu următoarea clauzulă:

„Se adeverește în mod oficios, că aceste copii corăspund întru toate cu originalele păstrate în arhivul penal al judecătoriei de ocol din Baia-de-Criș sub Nr. 1903 B. 583—4, 1903 B. 584—6 și 1903 B. 591—6“.

Am afirmat, că cei osândiți fără vină au făcut arătare criminală împotriva pădurarilor pe motivul, că aceștia au jurat strâmb, când au fasionat, că cei pedepsiți ar fi săvârșit vre-o transgresiune silvanala și că pe dânsii i-ar fi prins în flagrant delict. În contra pădurarilor s'a inițiat procedura și unul dintre ei a fasionat astfel (citește):

„Bakó Gergely, de 42 de ani, de relig. rom. cath., de naștere din Csiksomoltán, locuitor în Vața-de-sus, pădurar, însurat, fără avere, nepe-depsit... Am înțeles acuza, nu mă simt vinovat. Ștefan Laza, servitor de pădure, mi-a raportat, că mai de multe ori a văzut vitele lui Pavel Meș păscând în pădurea oprită. Eu am raportat mai departe tot astfel. La pertractarea ținută înaintea pretorului n'am spus, că eu aș fi văzut vitele păscând, ci că Ioan Laza le-a văzut, iară această fasiune a mea corăspunde adevărului. Fasiunea mea nu mi-a fost cetită de cătră pretore, ci am iscălit numai blancheta goală. Mai târziu apoi s'a scris în ea în mod greșit, că și eu aș fi văzut vitele păscând. Observ încă, că eu nici nu am fost avizat din partea pretorelui la jurământul meu oficial și nici nu am știut, că fasionez sub jurământ“. Asta e o fasiune. Ceea-laltă e următoarea: „Am înțeles acuza; nu mă simt vinovat. În protocolul luat din partea pretorelui fasiunea mea nu este indusă corect, căci eu am fasionat, că dela Ioan Laza am înțeles, că vitele lui Adam Oprean ar fi păscut în pădure, dar' n'am fasionat, că eu le-aș fi văzut păscând acolo. Observ, că eu am iscălit numai blancheta goală, atunci nu mi s'a indus fasiunea

Văduvioara

monolog pentru o doamnă tinăra.

Din franțuzește de dr. Horia Petra-Petrescu.

(O odaie mobilată cu gust. La dreapta o masă. Pe ea o fotografie în ramă. La stânga oglindă mare. Vase pline de flori. În fund uș. La ridicarea cortinei se află

Doamna văduvă Soreanu

pe pragul ușei. Ține ușa întredeschisă, în cealaltă mână are o scrisoare și o fotografie în ramă. Vorbește între culise. Imbrăcăta complet în negru.)

(În fund.)

„Nu primesc pe nimeni. Mă înțelegi? Pe nimeni. Dacă va veni domnul Traian, să-i spui că sunt la țară, la prietini și că nu știu când o să mă întorc. — Du-te!

(Închide ușa și coboară scena, spre public, privind la fotografia, pe care o ține în mână.)

„Nu, domnule Traian, nu, n'am să te primesc... Poți să te tot uiți la mine cu ochi galeși și rugători; n'am să mai revin la ceea ce ți-am spus odată și ușa mea o să-ți fie închisă fără de milă, nu numai astăzi, ci și mâne, și poi-mâne... da, totdeauna!

(Pune fotografia pe meschioară.)

Te înșeli, domnule dragă!

(Se așează în apropierea meschioarei. Vorbind mereu fotografiei.)

Ce zici? Mă întrebi de ce fel de crimă ești vinovat?... Asta-i prea-preal... Să îndrăznești d-ta să mă întrebi așa ceva, când mai am încă în mână scrisoarea, scrisoarea aceasta incalificabilă, care ai avut îndrăzneala să mi-o trimiți!

(După câțva timp.)

Da, nu se poate califica, domnul meu, nu se poate!... Am să ți-o recitesc, de altfel, am să-ți citesc această scrisoare și ai să vezi acum, când ești cu sânge rece, ai să judeci însuși până unde, până la ce grad, am dreptul să mă arăt ofensată de ținuta d-tale. Ascultă, domnul meu, ascultă!

(Despătură scrisoarea și citește.)

„Scumpa mea Aglaie!“

(Înterupe cetitul.)

Ți-am permis eu vreodată, domnul meu, să mă numești cu numele meu de botez? Nu-mi aduc aminte. Eu sunt: doamna văduvă Aglaia Soreanu. Bagă de seamă de aici înainte, și ține minte lucrul acesta!

(Citește din nou.)

„Scumpa mea Aglaia!

Astăzi se împlinește tocmai un an de când bietul nostru Gheorghe a intrat în mormânt, ca să se întâlnească cu strămoșii săi...“

(Înterupe cetitul și suspină.)

Un an!... Vai!

(Citește mai departe.)

„N'am lăsat să treacă zi de atunci, să nu amestec cu pietate lacrimile mele cu lacrimile d-tale“.

(Înterupând cetitul.)

De aș fi știut că o să ajung la amestecul ăsta!...

(Revine.)

„Dar toate-și au timpul lor: durerea, întocmai ca și bucuria...“

(Înterupe din nou.)

Vorbește numai pentru d-ta, domnul meu, numai pentru d-ta!

(Revine.)

„Ochii tăi minunați, Aglaie, au plâns destul...“

(Se ridică și se adresează fotografiei bărbatului ei, de pe masa din stânga.)

Ilauzi, dragă bărbate, îl auzi? E prietinel tău, cel mai bun prietinel al tău, care vorbește astfel!

(Revine, se așează în apropierea meschioarei și citește mai departe.)

„Ochii tăi minunați, Aglaie, au plâns destul și astăzi, când s'a sfârșit și doliul...“

(Înterupându-se în cetit.)

Doliul meu nu se va sfârși, decât cu viața mea!... Dealtfel negrul îmi stă foarte bine!

(Citește mai departe.)

„...sfârșit și doliul, îndrăsnesc să-ți mărturisesc, că te iubesc la nebunie și să-ți cer în genunchi mâna“.

(Se întrerupe din nou din cetit.)

Ridică-te, domnul meu, ridică-te!

(citește mai departe.)

— „Spune un „da“, iubita mea, și vom uita amândoi: D-ta pe bărbatul d-tale, eu pe

și astfel nici nu mi-a fost cetită și nici nu mi s'a atras atențiunea, că eu fasionez sub jurământ“.

On. Cameră! După aceste fasiuni au dovedit, că pădurarii n'au pus jurământ fals, ei au fost achitați.

Am afirmat, că, da, afacerile se pertractează neconștiincios, când fac pe pădurari să iscălească blanchete goale și pe acelea induc apoi mai târziu fasiunile lor. Asta am afirmat și asta este dovedit.

Cred deci, că fără drept și în mod nedemn mi s'a făcut acuza amintită, când am avut curajul să indic aci astfel de abuzuri, a căror remediare în interesul obștei este necondiționat de lipsă și în mod nedemn s'a făcut încercarea de a slăbi acțiunea mea strigându-mi-se și susținându-mă, că eu calomniez autoritățile publice. Mă simt îndreptățit a respinge cu toată hotărârea acuza aceasta. Sunt de șapte ani aici, dar niciodată nimeni n'a isbutit să dovedească, că aș fi adus înaintea On. Camere fapte neadevurate.

Deoarece adeseori sunt necesitat a spune aici și lucruri neplăcute, cred, că am făcut serviciu obștei, când am adus acestea la cunoștința On. Camere, ca să nu fim neconținți acuzați, că noi calomniăm, și On. Cameră să se convingă, că eu în discursul meu cu cea mai deplină obiectivitate am spus adevărul.

Rog On. Cameră să ieie la cunoștință cele spuse“.

După discursul acesta a cerut cuvântul în chestie personală deputatul Szüllő Géza, care în loc să-și recunoască greșala a ridicat împotriva deputatului Dr. Șt. C. Pop acuza, că ceea ce a spus, a spus-o din două motive: mai întâi, ca să sguđuie încrederea poporului în legile și administrația maghiară și apoi ca să întărească în străinătate convingerea nutrită prin iredentismul român, că în Ungaria nu este ordine legală, nici dreptate, nici respectul legilor.

Năbădăiosul deputat ungur s'a răzoiit apoi cu reclama, că dânsul totdeauna va sări întru apărarea administrației maghiare.

Di deputat dr. Șt. C. Pop a respins apoi cu indignare și foarte energic noile acuze infame ale acuzătorului său păcătos și incidentul astfel s'a încheiat.

Discursul d-lui deputat Vasile Dămian.

Szász Károly notar: Vasile Dămian!

V. Dămian: On. Cameră! Din toate resortele eu țin resortul cultului cel mai important, căci în cadrele acestui resort sunt avizate toate acele agende, cari dau ca rezultat luminarea cetățenilor. Unde cetățenii se împărtășesc de binefacerea culturii, nu numai ei vor fi fericiți, dar țara însăși va fi fericită, tare și puternică.

Să vedem deci, întrucât ofere bugetul cultului acele mijloace, cari pot să producă această stare de lucruri. Pe seama acestui resort se preliminează în cifră rotundă suma de 140 milioane de coroane, cu 8¹/₆ milioane mai mult, decât în anul 1909. Dacă vom lua în considerare faptul, că întregul buget pe 1911 face 1400 milioane, iar bugetul ministerului de culte este dotat cu 148¹/₂ milioane, atunci pe de-o parte trebuie să recunoaștem, că în raport cu starea noastră financiară suma aceasta este foarte considerabilă, dar dacă vom socoti raporturile noastre culturale, înapoierea noastră, precum și multe cerințe, cari ne sunt necesare, ca să ne ridicăm în rândul statelor civilizate, atunci suma aceasta nu este suficientă.

E mare interes de stat, chiar interes de existență, ca bugetul acestui resort să primească o acoperire mai mare și va fi foarte de dorit, cum a spus și d. ministru, că în bugetul anului viitor să se iee o sumă mai mare. Socotesc, că colegii d-lui ministru nu vor veni cu pretențiuni exagerate față de resortul lui și nu vor împiedeca punerea în buget a unei sume mai mari, iar eu pot să asigur pe d. ministru, că Camera la tot cazul va vota plusul. Dotarea acestui resort trebuie să crească an de an în măsura, ca să poată răspunde tuturor pretențiilor, cari trebuiesc îndeplinite, dacă voim să ținem pas în progres cu celelalte state civilizate. Constatând acestea, cred necesar a compara ajutoarele, ce le oferă statul diferitelor confesiuni și naționalități. Căci în trecut confesiunile au fost în patria noastră propagatorii exclusivi ai culturii întemeiate pe morala religioasă. Ele au susținut școalele confesionale și jertfesc și acum foarte mult pe terenul cultural. Este prin urmare lucru prea firesc, ca statul să sprijinească acești factori, cari îi sunt soți ajutători întru ajungerea scopurilor sale mărețe.

Voiu începe cu ajutoarele, cari se dau școlilor medii.

Din suma de 3.861.000 cor., care este preliminară pentru sprijinirea școlilor medii confesionale, municipale și comunale, școalele medii gr.-or. și gr.-cat., române primesc ceva ajutor numai din suma de 820.000, care este menită pentru întregirea salariilor profesionale și directoriale, câtă vreme din restul de 3.040.000 cor. nu primesc nici un filer. Întreg ajutorul acestor școli se dă aproape exclusiv școlilor confesionale. Anul 1911 este preliminară suma de 17¹/₂ milioane pentru clădiri și investițiuni, dar din această sumă școalele medii gr.-or. și gr.-cat. române nu primesc absolut nimic. Din suma de 730.000 cor. preliminară pentru investițiuni școlile noastre asemenea nu primesc nimic, cu toate că spre pildă gimnaziul din Brad încă în 1909 a cerut un ajutor de 130.000 cor. pentru scopul de zidire, dar petiția aceasta nici până astăzi nu este rezolvită.

Dinpotrivă vedem, că sub titlul de percepțiuni extraordinare pe seama școlilor medii de stat au încurs aproape 700.000 cor. din izvoare românești. Astfel spre pildă pentru edificarea gimnaziului de stat din Caransebeș s'au dat 400.000 cor., din fondurile comunității de avere și din fondul școlar gr.-or. român al orașului. Comitatul Turda-Arieș a oferit pentru gimnaziul de stat din Turda 300.000 cor., din care 200.000 se va lua din darea suplimentară comitatensă, iar 100.000 cor. dela orașul Turda. Fiind aici partea covârșitoare a populației Români, deci aceștia vor contribui cu sumele indicate pentru gimnaziul de stat. Astfel s'a întâmplat aceasta în comitatul Hunedoarei, astfel la Făgăraș, unde Românii dau 90—95% din populațiune și tot astfel s'a întâmplat și în alte locuri.

Urmează de aici îndoita datorință a ministerului de culte, ca să contribuie cu ajutorul statului și pentru edificiile școlilor medii gr.-or. și gr.-cat. române.

Trec acum la ajutoarele date școlilor populare. Aci sunt preliminate aproape 13 milioane Cor. În anul 1911 mai mult cu 4.362.000 din care numai o parte prea neînsemnată revine școlilor populare gr.-or și gr.-cat. române. Suma ajutoarelor date acestor școli nici decum nu este în raport nici cu numărul, nici cu trebuințele lor, iară din suma de 2.500.000 Cor.

prietinul meu, pe care l-am deplâns atât de mult împreună. La picioarele d-tale, al d-tale devotat...“

(Se ridică.)

Ei bine, Domnule, ce crezi d-ta?... Nu roșești, că mi-ai scris lucrurile astea?

(cu vioiciune)

Tăcere, domnul meu, tăcere!

(După un timp.)

Astfel, încrezându-mă eu în sinceritatea durerii d-tale, ți-am permis să împărțești cu mine singurătatea mea și n'ai gândit tot timpul decât să înlocuești pe acela, pe care te-ai prefăcut că l-ai deplâns.

(Merge spre portretul fostului ei bărbat.)

Da, dragă Gheorghită, da, până când se făcea că plânge cu un ochi, râvnea cu celalalt la nevastă-ta.

(Se aproprie de portretul prietenului.)

Rușine! Rău te-ai putat, prietino, rău te-ai mai purtat!

(Spre public, arătând portretul prietenului.)

Și par'că nici nu bănuiește cât de prost s'a purtat! — Ce mai cinism!... Oh, bărbății!

(Revine la portret.)

Cum?... Oh, femeile?... Femeile sunt mai bune decât voi, domnul meu, de o mie de ori mai bune.

(Merge spre portretul bărbatului ei.)

Nu-i așa, dragă Gheorghită?

(Se așează în fața portretului.)

Liniștește-te, liniștește-te: am jurat, că o să rămân credincioasă amintirii tale și o să mă țin de promisiune — până la cea din urmă cli-

pită a zilelor mele. Voi fi meru văduva ta neconsolată, care nu poate fi consolată vreodată.

(Adresându-se portretului celuiilalt.)

Domnule ce te face să râzi? — Vreau să știu.

(Portretului bărbatului.)

El e vesel, până când tu, bietul de tine...

(Adresându-se din nou portretului prietenului.)

Nu ți-e rușine să râzi după fapta mârșavă comisă?!... Să ceri dumneata de nevastă pe nevasta prietenului celui mai bun?! Să-i scrii o scrisoare incendiară! Să-i trimiți portretul d-tale!

(Portretului bărbatului ei)

Da, dragul meu, da, a avut nerușinarea să alătore scrisorii pe care ai auzit-o, fotografia sa... E acolo, pe masă...

(Intorcând puțin portretul bărbatului ei.)

Ian te uită puțin. — Il recunoști, nu-i așa?

(Intorcând rezolut, portretul la loc.)

Destul! Are să ți-se facă rău!

(Se ridică și merge spre portretul prietenului.)

N'ai avut ideie fericită, domnul meu, cu portretul... Ai nasul coroiat, iar mie îmi plac numai nasurile puțin ridicate.

(Revine brusc spre portretul bărbatului ei.)

Aveai nasul ridicat. Ah, născiorul tău, dragă bărbățele!

(Suspină.)

A! da, era ridicat și părul tău era blond ca blondul spicelor, cari se clatină pe câmpuri.

(Ascunzându-și fața în batistă.)

Ce mai amintiri!... Și să uit eu toate acestea, nasul tău, părul tău și restul ființei tale, în brațele altuia, în brațele domnului Traian?!... Niciodată!... Amintirea fericii, care mi-ai dăruit-o, dragul meu bărbat, e de ajuns pentru fericeala mea de acum și nu mai doresc una alta... Pe tine te-am iubit, pe tine te iubesc, pe tine am să te iubesc în veci de veci.

(Prinde în mână portretul, să-l sărute, apoi se oprește ca să apostrofeze portretul prietenului.)

Bine, domnule, ai ascultat d-ta ce am spus bărbatului meu?

(Se ridică)

Într'adevăr, ești de o indiscreție!...

(Întoarce portretul prietenului spre pă.ete).

Așa, acolo n'ai să mai auzi nimic...

(Revine ca să se așeze în fața portretului bărbatului ei.)

Iară noi vom putea povesti amândoi liniștit, dragălaș... Bine, ce ai?... Pentru ce ți-e fruntea întristată și privirea aspră?... Te-a supărat scrisoarea, care ți-am cetit-o?... Da?... Să vedem. Dacă ți-am jurat... Altă dată n'am să-ți mai citesc nimica... Gelosule! Dute!

(Spre portretul prietenului.)

N'ai avut alta de lucru d-ta, decât să aduci supărarea în căsnicia noastră?!

(Portretului bărbatului.)

Ei, nu mai încreți frunte...

(Se ridică și ia în mână portretul.)

Iacă! Vom ieși, o să facem o plimbare prin pădure. Are să te distreze...

(După câțva timp.)

Magazina fabricii de postav

Arad, piața Szabadság Nr. 17.

310 cm. stofă de lână curată pentru un rând de haine costă

Cor. 12—16—20—25.

Numai în provincă trimitem modele

Leichner și Fleischer

care se dă susținătorilor de școale populare în temeiul art. de lege XLVI din 1908 sub titlul de rebonificare școalele populare gr.-or. și gr.-cat. rom. nu primesc aproape nimic.

Vreau să ilustrez, cum se împarte această sumă de 2,500.000. Pentru 2570 școale de stat se dau 185.380 Cor., pentru 1351 școale comunale se dau 246.875 Cor., pentru 5287 școale romano-catholice se dau 675.680 Cor., pentru 3 școale armenesti 1040, 1802 școale gr.-cath. 45.000 Cor., p. 1861 școale reformate 364.976 Cor., p. 1303 școale de confesiunea augustină 229.976 Cor., p. 1511 școale gr.-orientale 13.660 Cor., p. 36 școale unitare 3900 Cor., și p. 440 școale izraelite 579.588 Cor. Din suma de 54.000 Cor., preliminară pentru zidiri, școalele gr.-or. și gr.-cat. române nu primesc absolut nimic. Ar fi foarte de dorit, ca pe viitor acestea ajutoare să se împartă în raport cu numărul școalelor de diferite confesiuni.

Pentru școale de specialitate nu se dă nimic. Cu toate că în anul 1909 s'a cerut pentru edificarea școlii comerciale gr.-or. rom. din Brașov suma de 130.000 Cor., cererea aceasta a fost respinsă pe motivul, că nu este acoperire. În 1910 cererea s'a înaintat din nou, dar până acum nu s'a rezolvit și nu este speranță, ca în cadrele bugetului din 1911 această justă cerere să se împlinescă.

Din suma de 5 $\frac{1}{2}$ milioane, preliminară pentru muzee, biblioteci și pentru scopuri științifice și culturale naționalitățile nu primesc absolut nimic.

Trec acum la ajutoarele date bisericilor: (S'auzim! la mijloc). Sub titlul acesta sunt preliminate 6,028.000 Cor., cu 538.000 mai mult, decât în 1909. Din suma aceasta cade pe biserica augustină și evanghelică reformată 4.800.000 Cor., deci aproape 5 milioane. Aceste două confesiuni numără împreună 3,686,092 suflete. Pentru bisericile gr.-cat. și gr.-orientale, cari împreună numără 4,040,460 suflete se dau 600.000 Cor. Din suma aceasta revine bisericii gr.-or. române 100.000 Cor., căci cele 50.000 Cor., care a fost date în anii 50 ca dar împărțesc, ministrul le împarte fără învoirea bisericii și anume nu numai acelor preoți, pentru cari a fost destinată, anume pentru cei din arhidieceză, ci preoților din întreaga mitropolie. Biserica unitară cu 68.000 suflete primește 235.000 Cor., bi-

serica izraelită cu 861.000 suflete ia 180.000 Coroane.

Trec acum la congrua preoților. Ajutorul de congrua face la erogațiunile ordinare 4,090.000 Cor., cu 600.000 Cor. mai mult, decât în 1909. Motivarea spune, că plusul acesta a fost de lipsă cu 300.000 Cor., pentru înființarea mai multor comune bis. reformate în Ardeal din interese de stat și pentru întregirea dotațiunii preoților gr.-or. cu cvalificațiune superioară. Sunt informat, că ministrul de culte în timpul din urmă a statorit întregirea preoților cu cvalificațiune superioară în suma de 400 Cor. În înțelesul legii de congrua adecă în acelea parohii, cari nu au 800 suflete ori în cari mai înainte au fost preoți de cvalificațiune inferioară, dacă acestea se îndeplinesc ulterior cu preoți de cvalificațiune superioară, ministrul are dreptul discrețional ca să-i întregască ori ba dotațiunea acestuia cu încă 400 Cor. și anume, dacă comuna bis. respectivă dă și ea din partea sa 400 Cor. Sunt informat că d. Ministru în timpul din urmă abtă dela această condițiune, și asemnă și fără asta întregirea dela stat cele 400 Cor. Astfel apoi totuși am ajuns, că dotațiunea preoților cu cvalificațiune superioară s'a scăritat dela 1600 la 1200 Cor. Lucru acesta nu este numai o mare nedreptate față de preoți, dar este chiar în detrimentul statului, căci astfel preoții cu cvalificațiune superioară nu pot ajunge în poziții potrivite cvalificațiunii lor. Restul de 300.000 Cor. se dă pentru întregirea dotațiunii preoților romano-catolici.

Rog foarte mult pe d. Ministru de culte și instrucțiune publică, ca în anul viitor să arate sumele date pentru întregirea dela stat a dotațiunilor preoților separat de după confesiuni și biserici, ca astfel să se poată ști apriat, care biserică câtă sumă primește sub acest titlu.

Trebuie să observ, că înșirarea acestor date nu însemnă, că doară eu aș reproba ori aș găsi prea mari ajutoarele, cari se dau confesiunilor mai bogate, augustinilor, evanghelicilor și izraeliților. Așa ceva e departe de mine. Dimpotrivă aprob și laud procedura aceasta și rog chiar guvernul, ca pe viitor să le ajutore cu sume și mai mari, dar tot atunci cer, ca să se aplice aceeași măsură față de toate confesiunile astfel îndeosebi și față de confesiunea gr.-or. și gr.-cat. română.

Înainte de a trage consecințele din cazurile expuse până aci voiesc a reflecta la starea tristă a școalelor elementare, care s'a produs mai ales prin art. de lege XXVII. din 1907. Datele le iau din anii 1907—1908 și 1908—1909, deoarece cele de pe anul școlar 1910—11 încă nu ne sunt cunoscute.

Pe baza datelor oficioase la sfârșitul anului 1908—1909 au fost în total 16.496 școli populare, iar în anul 1907—1908 16.547. Deci numărul școalelor populare din 1908—1909 față de anul 1907—1908 arată un scăzământ, cu 51 mai puține. Sporul și scăzământul școlilor după caracterul lor se împărțește astfel. Numărul școlilor de sat s'a urcat dela 2346 la 2577, deci cu 241. Numărul școlilor unitare s'a urcat dela 35 la 36, deci cu 1, numărul școlilor private dela 763 la 770, deci cu 7, numărul școlilor comunale au scăzut dela 1394 la 1351, deci cu 43, numărul școlilor romano-cat. a scăzut cu 16, adecă dela 5303 la 5287, școlile gr.-cat. cu 60, adecă dela 1862 la 1802, școlile evanghelicilor cu 11, adecă dela 1319 la 1308, școlile reformaților cu 21, adecă dela 1882 la 1861, școlile gr.-orientalilor cu 141, adecă dela 1652 la 1511, școlile Ovreilor cu 6, adecă dela 450 la 444, a societăților cu 3, adecă dela 35 la 32. Scăzământul total e 13.621, la școlile confesionale 301, din care sumă 3313 gr.-catolice și 201 gr.-orientale, deci 66 procente și acestea aproape exclusiv se refer la școlile românești, adecă gr.-orientale și gr.-catolice. Din aceste 211 cazuri cu ceva mai mult de 25 procente cad pe școlile din comitatul Hunedoarei.

Aceste date dovedesc că școlile de stat au sporit, iar școlile confesionale, mai cu seamă școlile Românilor, au scăzut. Cauza acestei scăderi e, că legea face chestie de putere din faptul acesta, și afară de aceea autoritățile statului și cele administrative depășesc mult și peste severitatea legii, iar începând dela subprefect până la comisia administrativă ele doresc față de aceste școli o atitudine nemiloasă, așa zicând teroristică. Eu vorbesc numai de comitatul Hunedoarei și mai cu seamă vorbesc despre stările din districtul meu protopopesc.

Dintre multele cazuri amintesc numai câteva. Subprefectul cercului Baia-de-Criș prin sentința 1849 din 1908, a pedepsit pe preotul Stanic, care e totodată și președintele senatului

Nu vrei?

(Pune înapoi portretul, cu poftă de ceartă).

Ei bine, rămâi atunci! Am să plec singură.

(Revine cu vioiciune.)

Nu, nu, am să rămân cu tine, puile!..

N'am să ies, n'am... (Visează)

Un an!... Un an încheiat de văduvie!... Toc-

mai un an!..

(Se întoarce spre portretul bărbatului ei).

Cum trece timpul! Nu-i așa, dragă bărbă-

țele?

(Se plimbă prin odaie).

„...S'a sfârșit și doliul!“... Are dreptate Traian: am ajuns termenul legal și ași putea să dau jos hainele astea de doliu, fără să calc regulile buneii cuviințe și să intru din nou în lume, începând să iau din nou parte la plăcerile ei.

(Suspină).

Ah! Nu mă mai gândesc la asta!

(Se plimbă, apoi, după cât-va timp, se apropie și vorbește cu portretul bărbatului ei).

Cu toate astea, dacă ai voi tu, dacă m'ai sili tu la una ca asta... aș face acest sacrificiu, ca să-ți fiu pe plac.

(După câtva timp).

Nu?... Nu vrei?... Fie, să nu mai vorbim

de asta!

(După câtva timp).

Doamne, ce lungă mai e ziua, ce lungă!

(Visează).

„Ochii tăi minunați, Aglaio, au plâns destul!“

(După câtva timp).

Vorba e, că dacă plângi mereu, ajungi să ți-se sleiască isvorul lacrimilor... De câtva timp pot să-mi tot dau osteneala: ochii mei rămân lipsiți de lacrimi... Ce e drept: lacrimile ochilor nu-s nimica. Numai lacrimile inimei au preț!

(Întorcându-se spre portretul bărbatului ei)

Nu-i așa, dragă?

(Se așează în fața portretului).

Și într'adevăr, nu vrei tu să mă întorc în lume?... La început o să umblu, știi, foarte puțin... Odată pe săptămână, nici vorbă mai mult, și apoi... Nu?

(Se ridică).

Foarte bine.

(După câtva timp).

Dar te fac atent, că medicul mi-a prezis, că am să mă îmbolnăvesc dacă voiu continua să trăiesc în singurătatea de până acum.

...Trebuie să înțelegi și tu, că la vârsta mea ai lipsă de mișcare, de veselie, de plăceri; că ai lipsă să mergi, să vii, să respiri, — în sfârșit să trăiești!.. La urma-urmelor, dacă o să mă îmbolnăvesc, are să te faci lucrul ăsta să învii din morți? Nu-i așa, că nu?... Am făcut tot ceea ce mi-a stat în putință să te rețin: tu ai plecat — nu este vina mea!.. Bagă de seamă, că dacă aș vrea, aș putea să lucră după pofta inimei mele, că aș putea să intru din nou în societate, fără de a-ți cere permisiunea și că aș putea — dacă mi-ar permite fantazia — să mă mărit din nou chiar!

(Cu vioiciune).

N'am să o fac, fiindcă ți-am promis, că n'am să fac; dar, totuși...

(Într'un ton rugător, portretului bărbatului ei).

Ian să vedem: odată, numai odată pe săptămână, numai o singură dată!..

(După câtva timp).

Refuzi?... Egoistule! Dute! — Da, egoistule!

— De altfel, ai fost totdeauna așa!

(După câtva timp).

Am greșit?... A! Spre pildă, chem drept

mărturie pe prietenul tău, pe d. Traian.

...Te-a cunoscut el prea bine și ai să auzi

ce are să-ți spună!..

(Merge spre portretul prietenului și îl ia în

mână).

Nu-i așa prietene? Nu-i așa, că...

Cum mă mai privește!.. Fața asta este cam aspră,

dar ochiul îl are dulce, foarte expresiv... cu

toate astea o privire puțintel ștregărească...

Ochii lui Gheorghijă erau și ei frumoși, dar

fără de nici o expresie... Spălăciți, vagi! — se

uitau cam cruciș puțin, — foarte puțin, — dar

totuși.

(După câtva timp, portretului prietenului).

Bietul de tine!.. Dacă e drept, că mă iu-

bește atâta, cât spune, trebuie să sufere mult..

Are să sufere grozav... Și eu asemenea... Eu

voiu suferi, văzându-l pe el suferind... Sigur, eu

nu-l iubesc, nu, dar mă interesează persoana lui,

îmi este... simpatică... A fost pentru mine atât

de bun, de devotat, de prevenitor, de plin de

atențiune, de când nu mai există bărbatul meu...

anunță cu stimă on. public de dame, că s'a reîntors dela Budapesta și și-a deschis pe str. **Weitzer János nr. 17, etagiul I-ii** atelier de îmbrăcăminte pentru felițe și băieți, după moda engleză și franceză. — Roagă sprijinul onoratului public.

Deutsch Anna

școlar, la 10 zile închisoare, ori 500 cor. amendă de-oarece școala n'a fost provăzută pe din afară cu inscripție.

Sentința aceasta e ilegală, de-oarece §. 17 ordonează numai emblema și drapelul cu emblema Ungariei și obligă statul, ca acestea să le împărțească gratuit. Observ, că și statul numai în anul 1910 a satisfăcut acestui obligământ. Ce privește inscripția aceasta e prevăzută în lege numai facultativ, cu cuvintele: „se poate permite”. În luna lui Ianuarie 1908 d. ministru de culte prin ordonanța 1805 a explicat legea în felul acesta, declarând, că inscripția să se facă în ungurește numai acolo, unde înainte de punerea legii în vigoare inscripția era făcută în altă limbă.

Insă mai târziu, la sfârșitul lui 1908 prin rescriptul 115635 ministrul a declarat, inscripția externă școlară e obligătoare și în privința textului a făcut înțelegere cu metropolitul român gr.-oriental, ca inscripția să se facă paralel, în amândouă limbi. Ordinul acesta a fost apoi comunicat senatelor școlare în luna lui Februarie 1909 și în rescriptul subprefectului se spune, că se dă notarilor comunali spre știre și spre comunicare definitivă cu cei interesați. Deci ordonațiunea numai dela acesta era obligatorie. Sentința aceasta a subprefectului ulterior n'a fost motivată, mai observ, că numitul președinte al senatului școlar și ca preot a mai fost pedepsit în urma raportului organelor administrative. Adecă i-s'a detras congrua așa, că plățirea ei a fost suspendată și au trecut trei ani, fără ca chestia să fie fost rezolvită din partea administrației, sau din partea autorității confesionale.

Un alt caz, care iarăși caracterizează tratamentul nu prea modest al conducătorilor puși în fruntea revizoratelor școlare, că un președinte al senatului școlar a fost pedepsit pentru întâia oară cu amenda cea mai mare, pentru că nu a anunțat în 15 zile schimbarea învățătorului, deși lucrul ar mai trebui încă explicat, deoarece preotul a înțeles chestia așa, că învățătorul ordinar era concediat, în timpul acesta el a fost suplinat prin altul și aceasta nu se numește schimbare. Deci între astfel de împrejurări preotul trebuie admoniat numai ori să zicem pedepsit cu 5 c. Cazul acesta s'a întâmplat în comuna Naca (probabil Vaca. N. R).

Dar voui aminti încă alte cazuri. În comuna Firtin s'a înființat școala elementară de stat dar nefiind localitate acomodată, și mai cu seamă, cum reese din procedură, că să se închidă școala existentă confesională, de-oarece în întreaga comună abia de sunt 60 obligați, într'o dimineață primarul comunal cu învățătorul de stat au intrat în sala de propunere a școlii confesionale, primarul l-a condus aci, și în locuința cu o odaie, fiindcă învățătorul confesional nu a locuit în zidirea școlii, ci în locuința proprie, și în contra voinței autorității confesionale au cuprins sala, au scos afară pe învățătorul confesional și totodată și școala a fost închisă, pentru că astfel copii să fie constrânși a cerceta școala de stat.

În vecinătate nemijlocită, comunele Lunca și Chereștau aveau școala confesională, dar țineau un învățător comun, ambulant. Șeful revizoratului a sistat în anul 1909 prin actul 2197 postul de învățător ambulant și prelegerile au încetat în amândouă comunele iar de ani de zile o altă școală nu s'a mai deschis.

Acuma e interesant a se ști, că față de această procedură ce-au făcut revizoratele într'alte locuri, în comunele învecinate. Alvața și Basarabeasa două comune politice independente au fost unite cu comuna Vața, unde a fost înființată o școală de stat. Iar aici acum învățătorul nu a fost ambulant, ci copii de școală călătoresc dela Basarabeasa la Alvața 3—4 km. depărtare, ceea ce e mult mai mare decât la școala confesională dela Lunca-Chereștau, unde depărtarea era 2 km. Tot astfel a purces și cu comunele Târnova și Brusturi, unde în fiecare numărul obligaților trece peste 30. Din cauza aceasta școala confesională din Vața a încetat. Deci mai echitabil era, dacă se permitea, ca și școala confesională dela Lunca-Chereștau să existe, cu atât mai tare, ca încrederea poporului să nu se ciatine față de organele statului, din cauza procedurii necorecte.

Datele prezentate despre salele de învățământ ale școlilor confesionale dela Ormindea și Lunca-inferioară, că ele ar încăpea abia 49 elevi, câtă vreme aci încap și peste 80 elevi. Aceasta se poate vedea din decisiul 1479/1909 al comisiei administrative.

Apoi au fost excepționate zidiri, cari nici pe departe nu sunt în starea, cum se află școala de stat. Așa d. e. a fost excepționată zidirea școlii confesionale gr.-ort. din Lunca-inferioară; s'a

spus, că sala de învățământ de aci e mică, scundă și ruinată și din pricina aceasta ministrul instrucțiunii publice a denegat și ajutorul de stat pentru întregirea salariului învățătoresc, cu toate, că sala aceasta are următoarele dimensiuni: lungimea 9.52 m., lățimea 6.00 m. și înălțimea de 2.9 m.

În comuna Formadia, situată lângă drumul de stat, ce duce spre Deva, deci spre centrul comitatului într'o depărtare de abia 7 km. dela Deva, școala de stat din comuna aceasta există de 10 ani, într'o localitate foarte mică, a cărei lungime e de 6'00 m., lățimea de 5'5 m., iar înălțimea de 1'90 m. și care e cercetată de 70—75 elevi. Și revizorul de școale suferă în tăcere această stare de lucruri.

Încă înainte cu 6—7 ani mi-am ridicat cuvântul în congregația comitatului și am rugat, ca să înceteze starea aceasta, fiindcă, deoparte nu corespunde pretențiunilor legii, de altă parte, fiindcă e și reacționară față de celelalte comune, adecă față de toate năzuințele lor de restaurare a școlilor, referindu-mă la faptul, că dacă i-se permite statului să țină o astfel de sală de învățământ, pentru ce nu ar putea să facă și ei astfel.

Legea școlară pretinde dela confesiuni, ca în decurs de trei ani să-și reguleze în toate direcțiile școlile: acestea să le țină într'o stare neexcepționabilă ideală, dar statului îi este permis să țină astfel de sale de învățământ. Starea aceasta la nici un caz nu va avea influență morală și încurajatoare față de susținătorii școlilor de alte caractere. (*Miscare. Președ. sună.*)

Mai este și o altă împrejurare, îngreunătoare pentru școlile noastre confesionale și anume, că acolo, unde organele acestea ale statului și cele administrative nu găsesc să excepționeze: zidirile sunt în stare bună și sunt provăzute legal, ca de ex. în comunele Boița, Crișcior și Țărățel, și încă în alte comune, (*S'auzim! S'auzim!*) revizorul școlar a cerut disciplinar încontra învățătorilor, pentru că nu sunt capabili să instrueze limba ungurească. Și care a fost rezultatul acestei proceduri? Acela, că s'a ordonat, ca învățătorul să fie înlocuit prin alt învățător. Cu toate că inspectorul a fost convins despre jertfele comunității bisericești de a plăti pe un învățător și că e incapabilă de a ține și pe un alt învățător, iar aprobarea ajutorului de stat nu voește s'o propună și astfel

Sigur, bărbatul meu n'ar fi făcut nici când pentru mine atâta, cât a făcut el...

Mă iubea mult, — cel puțin așa o spunea — dar în felul lui, rece.

(Pune brusc înapoi portretul prietenului pe mescioară).

Se face cald aici...

(Își trage mânușile).

Te înăbuși!

(Își desface puțin gulerul dela gât).

Decoltată! Să fii ca altădată, când mergeam la bal cu Gheorghiiță.

(Prinde o panglicuță colorată și o anină de haină).

Panglicuța asta, aici...

(La două roze și le fixează: una în păr, alta pe piept).

Rozele astea două... una aici... alta aici... și iluzia e completă.

(Suspină)

Ah!

(Se uită în oglindă).

Ai putea zice, că m'am îngrășat nițel.

(Intorcând cu vioiciune portretul prietenului.)

Ei bine! Domnule, vrei să te 'ntorci, cât se poate de repede?!

(Revine fn fața scenii)

Mai grasă!... La ce bun, acuma?

(Visează)

„...îndrăznesc să-ți mărturisesc, că te iubesc la nebunie și să-ți cer în genunchi mâna.”

Mâna mea!

(Merge spre portretul bărbatului ei)

A! ai merita să i-o dau, ca să te pedepsesc pentru egoismul tău... Răutăciosule, care își condamnă nevistica la o închisoare vecinică și-i interzice să vază și ea lume!

Cum?... Nu mi-ai interzis?... Atunci, dragul meu, și-am înțeles rău gândul mai adineaori?

...E adevărat, vrei să-mi reiau viața de altădată?... Da? Ei bine! o să o reiau; dar, ca să-ți dovedesc, că nu sunt ingrătă, îți jur din nou, că n'am să mă mai mărit!

— Vezi, sunt bună de inimă. — Ești mulțumit?

(După câțva timp)

Îți place?... Imi poruncești, din potrivă, să mă mărit?... Ești nebun?... Și cu cine, Doamne-Dumnezeule?... Cu prietenul tău?... Niciodată, dragă, niciodată!... Sigur, nu-mi displace, dar are să-ți pară rău mai târziu, că m'ai silit să-l iau și ai să-mi faci reproșuri. Să vedem, dragă! Nu mai inzista, imi faci mari greutăți... Tu o dorești, o pretinzi?... Ei bine, fie, dar mai târziu... În douăzeci de ani, în zece ani. Cum? Vrei să se întâmple mai repede? Va să zică în doi ani, sau la anul. Cum? Îndată? Vrei să mă căsătoresc îndată?... Ah, ce crud ești, dragă, ce crud ești!

(Suspină)

În fine, dacă asta e voința ta.

(Merge spre portretul prietenului și se face că îi arată cel al bărbatului ei)

Ei, domnul meu, exprimă-ți dorințele.

(Se aude soneria)

Vine Originalul!

(Merge cu vioiciune spre portretul bărbatului ei și-l ascunde într'un sertar)

Repede, ascunde-te! I-ai sta 'n drum!

(Mergând repede spre ușa din fund)

Nu, nu, am schimbat ordinul: lasă-l pe domnul Traian să intre înlăuntru.

(Privește din pragul ușii spre coridor, cu ochi plini de dragoste).

Cortina cade repede.)

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă, institut de dentistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etagiul I., în fața pal. administrativ (comit.)

Balázs Péter, arhitect. Arad, B) Választó-utca 21.

Face planuri și execută orice lucrare în branșa aceasta în modul cel mai conștientos pe lângă prețurile cele mai ieftine.

existența școlii e primejduită. Ce calificatie pretinde legea dela învățător în privința limbii ungurești? (Sgomot.)

Președintele (sună): Rog liniște.

Vasile Dâmian: Pretinde să știe propune bine pe ungurește. Cui se poate între asemenea împrejurări cere dela un învățător să instruiască în două limbi, patrusprezece studii în șase clase? Greutățile astea le sporesc: împrejurările locale, depărtările mari și ocupațiunea părinților, cari ca economi fiind avizați la ajutorul copiilor lor, se poate zice că copii, nu opt, ci având în vedere absențele multe, abia patru luni cercetează școala. Intre asemenea referințe insist pe lângă d. ministru să fie cu considerațiune și să nu permită ca organele supuse să ridice pretențiuni exagerate.

Fiind în legătură cu tema aceasta, raportul d-lui ministru al cult. și instr. publ. în care prezintă, conform legii școlare conspectul disciplinelor intentate pe baza legii, întrerup înșirarea proiectată a in Justițiilor, ocupându-mă pe scurt cu aceste discipline.

Din numărul total al disciplinelor care e de 148, pe învățătorii de confesiunea greco-orientală și greco-catolică cad 119, deci aproape totalitatea cazurilor se referesc la învățătorii români. Temeiul proceselor disciplinare în majoritatea cazurilor este neglijașrea și lipsa de rezultate a instrucțiunii limbii maghiare. Dacă luăm deci în considerare măsura, care are s'o atingă învățătorul la propunerea limbii maghiare în senzul legii, ca elevul terminând clasa a IV să-și știe exprima corect ideile în limba ungurească, de altă parte nu scăpăm din vedere împrejurările între cari e nevoit să lucreze învățătorul, reducându-se adecă în practică timpul instrucțiunii la 4 luni, mediul în care trăește elevul fiind favorabil exclusiv pentru exercitarea limbii materne, evident, că nu-i putem pretinde apropierea limbii maghiare, și impunerea acesteia va rezulta neglijașrea celorlalte studii, iar în ultima analiză instrucția publică fără rezultat.

Pedagogii distinși condamnă faptul, că în școlile populare să învețe limbi copiii, adecă să și-le însușască perfect. N'avem însă lipsă să ne provocăm la pedagogi, doar și legile noastre dispun în acest sens. Articolul de lege XXXVI. din 1868 ordonează în paragr. 58, că în școala populară, fiecare elev să primească instrucția în limba sa maternă. Asemenea și art. XLIV. din acelaș an în paragr. 17 dispune, ca pentru părțile locuite de naționalități, guvernul să se îngrijască de instrucția elevilor în limba maternă, până la începutul instrucțiunii academice. Și în direcția aceasta deci, până ce nu va fi modificată dispoziția legii, d. ministru „cum grano salis” să cumpănească cu oarecare măsură instrucția limbii maghiare și rezultatele ei. Nu antipatia și ura față de limba ungurească mă îndeamnă pe mine la asemenea concepție, ci exclusiv interesul mare și succesul instrucțiunii publice a patriei noastre și bunăstarea și cultura obștei.

Rențorcându-mă acum la înșirarea nedreptăților, v'o spun, că împotriva legii chiar, învățătorii diplomați și absolvenții de pedagogie, deși paragr. 2 din lege admite, așisderea admite și par. 5 din instrucția ministerială referitor la executarea acestei legi, au fost împiedecați de către autorități să funcționeze ca învățători substituțiți.

Comisiunea administrativă deși i-se impune, în senzul legii și a instrucției minist., datorica, că dacă lipsesc adnețele rugărilor de ajutor să facă dispoziții pentru suplinirea actelor, nu a făcut, ci pur și simplu le-a înapoiat rugările cu observarea, ca să se ajusteze în înțelesul legii. Inspectorul nu voia odată cu capul a redacta și iscăli acele documente la cari il obligă legea, spunând, că din cauza feriilor nu le poate face documentele, cum se evidențiază din o scrisoare a sa de sub nrul 1154/1910.

Conducătorul inspectoratului de stat agită în contra școlilor confesionale.

În mai multe comune a participat la ședințele reprezentatei comunale în cari agită împotriva școlilor confesionale spunând, că statul, la caz că ridică școale comunale, contribuie cu un ajutor de 900 cor. la susținerea învățătorului.

Reprezentanța comună cu excepțiunea acestor comune, pretutindenea a refuzat propunerea, observând, că au școale confesionale, cari sunt conduse bine și cu pricepere, stând în fruntea scaunului școlar preotul, de altă parte de ce să se bage în noii cheltueli cu ridicarea unei clădiri școlare pentru școala cea comună, fiind și altcum destul de săraci. Pe lângă toate acestea au pus obstacole la zidirea edificiilor școlare, obligând comunele să zidească cu cărămidă arsă și în locuri ca Tomnatac, Bulzești, unde nu-i comunicație și nici loc potrivit în apropiere pentru a face cărămidă. Și procedura aceasta are darul de a înștrăina comunele bisericesti dela susținerea școlii lor.

Organele administrative au dat informații false ministrului despre aceste stări, relatând că s'au îngrijit de înființarea școlilor comunale. Adevărul este, că comisiunea administrativă sub nr. 2811/910 încă înainte cu doi ani a dispus, chiar în contra voinței reprezentatei comunale în 24 comune școală comună, totuși instrucția copiilor întârzie și până în ziua de azi, căci nu este nici edificiu școlar, nici învățător.

Aceasta-i cauza referințelor din pretopopiatul meu, că în anul 1910 din 35 școale, abia în 23 s'au ți. ut prelegeri. În comitatul Hunedoarei dintre 420 comune, numai în 202 sunt școale, celelalte 218 n'au. Contingentul școlilor în timpul mai recent a scăzut dela 339 la 268, iar personalul didactic dela 474 la 400. Decreșterea școlilor este așadar de 62, iar a învățătorilor de 74. Scăzământul este al școlilor românești, cu deosebire a celor greco-orientale, dând ele contingentul cel mai mare. Procedura ostilă a organelor statului și a celor administrative se manifeste, chiar în Hunedoara, față de acel popor, căruia ii poate mulțumi patria noastră pe vestiții Corvini, cari cu vitejia lor au salvat patria, și țării iau asigurată chiar în depărtata străinătate renume.

Nu aici vin pentru întâia dată cu aceste nevoi și in Justiții. Le-am înșirat acestea comisariului inspectorat și l'am rugat să înceteze cu iperzelul, căci mult mai multe merite își va câștiga dacă înaintează comisiunii administrative ori chiar ministrului un memorandum despre stările locale și sunt sigur, că nu ar fi refuzat încuviințarea pentru a funcționa toate școlile acestea și a se împărtași poporul de instrucțiunea binefăcătoare. Toate erau zadarnice, căci și-a urmat calea odată luată cu însuflețire înzecită.

Dupăce am demonstrat referințele instrucțiunii populare în unul dintre cele mai întinse comitate ale țării, imi iau voie să zugrăvesc în câteva trăsături generale icoana din cel mai apropiat viitor al instrucțiunii populare din țara noastră, adecă dela începutul anului școlastic viitor. (S'auzim l în centru.) Epoca de tranziție de trei ani a școlilor confesionale, cu 1 Septembrie s'a împlinit și trebuia să se îngrijească de acoperirea salariilor învățătoreshi ori din izvoare proprii ori cu ajutor de stat. Au ajuns deci în astfel de situație absurdă, că neizbutind confesunile să asigure salariul învățătorului cu mijloacele proprii, mare parte din rugările pentru ajutor de stat sunt restituite, altă parte nu sunt rezolvite. Dacă ministerul cultelor nu va revidica în senzul paragr. 13 rugările odată refuzate și nu le va rezolvi favorabil cele nerezolvite încă, mare parte a școlilor va înceta cu începerea anului școlastic.

La caz, că ajutorul de stat va fi refuzat, în singura arhidieceză gr.-or. din 800 de școale se vor sista cu sfârșitul anului 400. Iar dacă luăm în considerare și celelalte dieceze gr.-or. și gr.-catolice, cred să nu exagerez, când constat că numărul acestor școale va atinge cifra de una mie, fără ca în locul acestor școale ce se vor sista să se fi făcut pașii necesari pentru înființarea altora. Ce va fi dar în cazul când cu în-

ceputul anului școlar se vor sista 1000 de școale, ce se va face cu învățătorii acestor școale, cari își pierd pânea?

Dacă în legătură cu aceasta vom lua în considerare faptul, că în anul 1908/9 numărul școlilor a scăzut cu 51, dacă vom considera ipertixirea școlilor existente, ce însuș d. ministru a recunoscut, delăturarea căror greutăți reclamă încă 1000 de școale cu tot atâția învățători, dacă luăm în considerare, că aproape 300.000 copii obligați nu cercetează școala, trebuie să concludem că mai avem nevoie încă de 5000 școale cu tot atâtea puteri didactice.

Intre asemenea împrejurări dar în loc să închideți școlile trebuie să le sporiți, iar cele existente să le sprijiniți. E de dorit deci să se pună capăt pornirilor ostile împotriva naționalităților și îndeosebi împotriva școlilor confesionale gr. or. și gr. catolice. Căci muncă folositoare săvârșesc aceste școale confesionale și mari sacrificii au adus și aduc pe altarul patriei. Dezastrul lor va avea urmări păgubitoare pentru întreaga țară, că decadența lor înseamnă decadența patriei, căci un contingent mare al cetățenilor țării naționalitățile il dau.

E interes de stat dezvoltarea lor culturală, chiar în limba maternă, căci numai în această limbă e asigurată progresul. Nu e rezonabil deci să fie lipsiți de unicul organ pentru propagarea culturii: de școală. Din toate părțile ne place să vestim că nu împiedecăm naționalitățile în libera lor dezvoltare culturală. Tot atunci însă naționalitățile sunt despoiate de școale. Se poate oare imagina progresul cultural al unui popor, fără școală?

E consult să se pună capăt și tendințelor de a schimba școlile confesionale în școale comunale. Căci, conform celor amintite, acele stau sub o conducere și dirijare mai bună și mai pricepută, mai ales dacă ne gândim, că d. ex. în părțile ardelene 5—8 comune formează un notariat, iar dacă în asemenea locuri vrem să înființăm scaun școlar, nu vom afla asemenea președinte și curator care să-și știe măcar numele iscălit.

Cum vă puteți închipui o școală sub asemenea conducere? Afară de acestea ce se va face cu educațiunea la tot cazul mai bună, întemeiată pe principii religioase-morale, care numai școala confesională o poate da?

Pentru stările acestea de altcum mai ales guvernul coaliției e responsabil, căci el a produs aceste devastări. Principiul coaliției a fost ca să facă imposibile naționalitățile, ca vrăjmașii cei mai periculoși ai țării. Astfel a adus, ca achizițiune națională, legea școlară, legea congruei, astfel a legiferat faimoasa lege religioasă lipsită de bază legală, căci religiunea instruită în altă limbă, decât în limba bisericii, nici că se poate imagina.

Și ascuțișul acestora este îndreptat cu deosebire împotriva națiunii române. Și din ce cauză? Poate, fiindcă dintre toate popoarele din țară după cel maghiar, poporul românesc e mai bine reprezentat, și astfel a adus cele mai mari sacrificii, afară de Unguri, pentru patrie? Din cauza aceea poate, că ține la existența sa etnică și pretinde cu atâta stăruință realizarea principiilor așezate în legea fundamentală? Ori aceea să fie cauza, că frați de acelaș sânge au în vecinătatea țării, un stat independent, cu care Monarhia susține legături de interese?

Aceste împrejurări dimpotrivă ar trebui să înduplece guvernele din toate vremurile ca să trateze naționalitățile și tocmai pe Români după dreptate, echitate și frățietate. Coaliția așadar a creat referințe funeste, cari au darul de a provoca urgie și ură neîmpăcată între cetățeni.

În cele ce am spus am scos în evidență, că starea e insuportabilă și că asanarea e un interes general neamănat. Datoria acestei asanări și rezolviri cade întâiu în sarcina guvernului, deși și celelalte partide au datoria, ca nu numai să nu împiedece rezolvirea, ci însuș ele să dea mâna de ajutor la aceasta. Oricine, căruia ii

KILENYI C. és T^{sa}.

Arad, str. József főherceg 11, la globul vânăt.

Au sosit noutățile de primăvară.

Preț ieftin extraordinar.

Pănuri de haine femeiești, mătăsuri, delaine, zephyre, cartoane, mănuși, ciorapi pregătiți de penitențieri. Asortiment bogat de umbrele, pălării de paie pentru dame. Modele și decoruri se capătă cu preț foarte scăzut.

zace la inimă bunăstarea patriei, trebuie să condamne politica de rasă unilaterală, și pe toate terenele să realizeze egala îndreptățire, în consonanță cu caracterul poliglot al țării, care caracterizare se cuprinde în cuvintele S. Ștefan, adresate fiului său Emeric, că numai țările poliglote le consideră tari și sigure.

Căci doară totul, ce e nenatural, nu are viață, creațiunea meșteșugită, forțată nu e stabilă, deoarece felurile acestea nu se pot uni, ci ele au caracter disolutiv. Deși numai prin egala îndreptățire se poate asigura și crea între locuitorii țării o conțelegere pașnică, conviețuire liniștită și iubire reciprocă, care vor promova nu numai bunăstarea patriei ci puterea monarhiei și strălucirea tronului.

Politica aceasta e singura și adevărata politică de stat, dar inițiativa trebuie să înceapă de sus, dela guvern și dela partidul guvernamental, căci e datoria guvernului, ca să se îngrijească de complinirea acestor lipse înșirate, și ca să îndepărteze din cale piedecile, trebuie să înceapă asanarea. Aceasta se va putea obține prin aceea, că întâia oară să se îngrijească, ca cât mai curând să se revidieze art. XXVII a legii școlare din anul 1907. (Aprobări în dreapta). Și până atunci dispozițiile acestea drastice a legii, calmarea căroră a cerut-o însuș autorul legii, colegul cont. Albert Apponyi, trebuie calmate. El a declarat aici, în Cameră, că cu prilejul punerii în praxă le va modifica. Organele executive să se oblige deci prin o ordonanță, că nu ținându-se de litera legii, ca până acuma, ci trecând peste marginile ei, să dovedească un tratament mai uman și echitabil.

Mai departe trebuie, ca guvernul să revoace ordonanța cu privire la catechizațiune, adecă s'o abroage. Autonomia bisericilor s'o mențină neschimbată, legea despre congruă, și până la desvoltarea congruei, să se execute echitabil și abstrăgând, cum am zis, dela legătură dintre preoți cu numărul sufletelor credincioșilor, și acolo, unde comuna nu poate plăti din al său jumătate din 800 cor., pe preoții cu evalueație bună să-i împărțesească de întreaga sumă de întregire, cu 800 cor., deoarece aceasta o poate face și pe baza dreptului discrețional dat prin lege. Apoi, ca ajutoarele date bisericilor pentru scopuri școlare și bisericești să le împărțesească egal fără osebire de naționalitate și confesiune, că în sfârșit să dea ajutor de stat pentru întregirea salariilor învățătorilor confesionali așa fel, că petițiunile rezolvite nefavorabil să se revidieze și să se rezolve favorabil, iar petițiunile nerezolvite până acum iarăș să se rezolve favorabil.

Prin aceasta cred, începe ruperea cu trecutul și ameliorarea sistemului de până acum din cadrul resortului cultelor, pe terenul căreia în trecut naționalitățile mai mult au fost neîndreptățite. Și astfel procedura ministrului instrucțiunii publice și în general a guvernului va avea influență asupra partidelor, asupra Camerei, a societății și și asupra presei; în țară ar domni cu totul o altă dispoziție; atacurile și persecuțiunile ar înceta și locul acestora l-ar ocupa bunăvoința, indulgența, înțelegerea reciprocă și iubirea, cecece va rezulta fericirea cetățenilor și a patriei, și prin cari s'ar crea posibilitatea consimțirii și conlucrării frațești.

Eu consider bugetul ca o expresiune a direcțiunii și programului de guvernământ, deoarece bugetul asigură rezolvirea tuturor datorțiilor și chestiilor și satisfacerea pretențiunilor, mărturisite de guvern.

Din declarațiile de până acum ale d-lui ministru al instrucțiunii publice știm, că este prietenul păcii confesionale și a toleranței, că e aderent principial al școlii confesionale, că pe întreaga linie însuș voiește conțelegerea și astfel și cu naționalitățile, că e gata să mențină toate școlile confesionale, cari sunt pline de viață, că el va năzui, să cinstească uniform bisericile și confesiunile și le va prețui uniform; doar școlile confesionale sunt concrecute cu firea, caracterul și cultura generală a țării noastre și acelea nici că se pot separa de acestea; acelea toate sunt deci pline de viață, deoarece toate au lucrat și lucrează spre binele patriei, și prin urmare toate sunt vrednice de a fi sprijinite, cinșite și prețuite.

În expunerea mea am desfășurat Camerei obiectiv, cu seriozitate, cu sinceritate și cu convingere curată patriotică toate absurditățile, nevoile, toate jignirile cari trebuie vindecate în cadrul resortului cultelor și pot asigura pe d.

ministrul al instrucțiunii, că împlinind d-sa toate pretențiunile, rezolvirea căroră le este asigurată în lege tuturor naționalităților și confesiunilor, atunci nu va găsi agitatori și atunci agitatorii și însinuatorii nu vor trebui căutați între naționalități, ci în faptele și stările arbitrare, pe cari le-am înșirat.

Fiindcă bugetul nu acopere și nu mulțumește pretențiunile legale, ce se așteaptă dela el, ale partidului naționalist, în numele partidului declar, că nu-l primesc. (Aprobări în băncile din dărăt din centru).

† Generalul Gheorghe Manu

Primim din București o telegramă dela corespondentul nostru, prin care ne anunță încetarea din viață a bătrânului general și om politic Gheorghe Manu.

Generalul Manu a fost un om de valoare, foarte popular, o fire de elită și un caracter ales — a fost unul din stâlpii pe care s'a bizuit renașterea României de astăzi. Născut în 1833, și-a făcut studiile militare în Prusia, unde a servit ca locotenent în artilerie.

În anul 1858 a intrat în armata română și s'a ocupat mai ales de organizația infanteriei. A luat parte cu distincție la războiul Independenței (1877—78) și cu rangul de general s'a retras în 1884.

Generalul Manu a fost membru al partidului conservator, fiind de mai multe ori ministru de război. Apoi la 5 Noembrie 1889 până la 15 Febr. 1891 a fost prim ministru și ministru de interne în cabinetul așa numitei „concentrări” junimisto-conservatoare.

Iar în ministerul G. Gr. Cantacuzino 1899 a fost câțva timp ministru de finanțe, apoi a trecut la ministerul de interne de unde s'a retras în 1900. Dela această dată generalul Manu, a dus o viață liniștită, amestecat prea puțin în politică forțat mai mult de împrejurări.

Decând cu procesul dintre carpiști și tachști, căci se știe că astăzi conservatorii sunt dezbrinați în două grupuri, unul al d-lui Carp, actualmente la putere — și altul al d-lui Take Ionescu; încă din timpul când grupurile conservatoare erau în opoziție — se discuta posibilitatea unei noi concentrări conservatoare, care desigur s'ar fi făcut sub șefia generalului Manu.

Mulți oameni politici profetizau această concentrare, gândind că Regele Carol nu va găsi alta soluție în procesul dintre conservatori și conservatori-democrați.

Generalul Manu a fost privit totdeauna ca fiind omul dela cari poți aștepta totul pentru binele țării sale. A fost un adevărat patriot care și-a iubit patria lui mai mult decât orice pe lume. Politician sincer și constant în principii, om asociabil tuturor, generalul Manu lasă în urma sa nemărginite păreri de rău și amintiri neșterse.

Odihnească în pace.

Trimitem mult întristatei familii condoleanțele noastre.

† Ioan Adam

De asemenea primim din București vestea despre moartea scriitorului Ioan Adam. Și această veste e dureroasă pentru noi și simțim precum vor simți și toți cetitorii cari au cunoscut sau au cînt pe talentatul novelist, o adâncă mâhnire, aceeași pe care o simțim de câte ori pierdem pe acei oameni aleși dela care luăm hrana noastră sufletească.

Ioan Adam era încă tînăr, și putea să mai trăiască, dacă soarta asta care pare adeseori vitregă pentru scriitori sau artiști, nu l'ar fi smuls din mijlocul celor dragi lui, și celor cari l-au iubit sau l-au citit.

Ioan Adam a fost unul dintre nuvelistii români de valoare.

Operele lui sunt strălucitoare. Bun cunoscător al sufletului omenesc; nuvelele cuprinse în mai multe volume apărute până acum, au o limbă curată românească, un stil curgător, nefardat și un colorit plin de un rusticism ales.

Nu știm încă anume, cari au fost cauzele cari au grăbit moartea talentatului scriitor, aflăm numai că s'a stins pe neașteptate în ospiciul Socola din Iași.

El va trăi însă înainte prin operele sale...

Mandatul dela Szucsány. Din Turoș-St. Mărtin se anunță, că partidul naționalist slovac a ținut o conferință, în care s'a hotărît, că nevând șanse de învingere, partidul nu pune candidat în cercul electorai al Szucsány-ului. Astfel în lipsă de contracandidat, candidatul gub. dr. Mihail Láng va fi ales cu unanimitate.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 29 Maiu.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m.

Prezidează *Francisc Kabós*.

După verificarea protocolului ședinței trecut *președintele* anunță, că deputatul *Ervin Daniel* cere 2 luni iar *Rudolf Brandtsch* 6 săptămâni concediu.

Camera le votează concediul cerut.

Cont. Ioan Zichy, ministru de culte și instrucțiune publică, prezintă un proiect despre reforma instrucției practice de drept.

Proiectul se predă comisiei de instrucțiune publică.

Bugetul ministrului de culte.

Iosif Siegescu, guvernamental: Urgitează o legătură științifică mai strânsă a Ungariei cu străinătatea.

Ștefan Rakovszky, poporal: Laudă declarațiile îndrăznețe a contelui *Ioan Zichy*, că voiește să zidească pe credință pozitivă cultura creștină. Aducând astfel de laude ministrului *Zichy*, cu dreptul mi s'ar putea pune întrebarea, că din ce cauză nu primesc bugetul — zice d-sa.

Cauza acestui fapt sunt împrejurările reale ale parlamentului, azi din buget au făcut chestie principală. Mai care însă și obligamente opoziționiste. Declarațiile ministrului, că va exclude din cadrele bugetului principiile de partid, sunt fraze goale, deoarece ministrul a pedepsit pe foarte mulți învățători pentru atitudinea lor dovedită cu prilejul alegerilor.

Litere — Arte — Științe

CUNOSC UN SAT...

*Cunosc un sat și 'n el o fată
Nu 'n vatra lui, ci 'ntrun cătun.
Cam unde-i satul? Cine-i fata?
Aceasta nici gândesc s'o spun.
Aș spune — și ce mândru-aș spune —
De nu m'aș teme de păcate --
Căci dac' o spun, nu stau pe-acasă
Feciorii miilor de sate.*

*Doar călători, cari trec la moară
Prin satul ei spre-al nostru sat
Văzând-o 'n geam cosând pe fată
Și boi 'n drum i-au desjugat --
Și sângeați de ochii fetii,
Au povestit la noi în moară;
Și astăzi clocotește satul
Despre minunea de fecioară.*

*Și-acum prin satu-i, când e horă
Nu poți să treci ca prin alt sat,
Căci curg feciori-împrejurimii
Ca la un târg la recrutat.
Ei vin cântând în satul fetei
Mânați de-o tainică ispită,
Și cel ce-o vede 'n loc rămâne
Gândind ca paserea rănită.*

*Plâng mamele, cari au vr'o fată
Și cele ce-și ochir' o noră,
Că parte n'au să-și vadă fii
Chiemându-le roșind la horă.
Și plâng pe drumuri lăutarii,
Ca n'au sârmanii cui să cânte,
Și dorm viorile prin cue
Cu strune și cu-arcușuri frânte.*

*De fetele împrejurimei
S'au îngrozit toți vrăjitorii;
Se zbat să-i fac' o vrajă fetei
Și să le-oprească 'n sat feciorii.
E mare jele 'n nouă sate --
Și fata stă nepăsătoare,
Ca floarea ce-o sărută vântul
Și ploi și razele de soare...*

Ion Cocârlea-Leandru.

Ni-a mai lăsat un pretin: † dr. Ștefan Mircan

În adierea boarei de primăvară, care învioarează firea, în chiotul vrăjitor al cântecilor de Maiu, în armonia cucernică a glasurilor de rugă și chemare a Celui ce ni-a deschis inimile, în legănarea ramurilor pline de verdeață și-a florilor dragi, cari își scutură domol petalele sălărețe, ne vine o jalnică veste: prietenul Ștefan Mircan a pornit pe calea vecinicii!

Legătura sufletelor, care au ajuns la o înțelegere armonică, înaltă, intimitatea oamenilor, care au trăit împreună, o vreme mai scurtă, ori mai îndelungată, înrudită simțirilor, a gândurilor și-a vederilor deosebite, toată natura lor, transformată par' că într-o singură icoană, nu poate rămâne nedumirită la întâmplarea sorții nemiloase, care ni-a mai răpit pe unul dintre noi, pe cari ni-au înfrățit durerile și nădăjduirile de mai bine...

„A murit și... fratele Mircan“ își vor zice lacrimând prietini, „și-i păcat de el, sârmanul, că a fost un suflet ales: un tânăr modest, cum rar de tot mai întâlnești în zilele noastre, o inimă nobilă, și mai pe sus de toate, un caracter neșovăitor, un tip de adevărat și neaș român!“

În floarea tinereții, în etatea de 29 ani, acest tânăr de pilduire, născut în Turcheșul-Sălcelelor, după ce a absolvit liceul Brașovului, ca unul dintre cei dintâi școlari, dar negreșit cel mai sărguincios, și s'a pregătit pentru cariera preotească în

seminarul „Adreian“ din Sibiu, a continuat studiile juridice, pe cari mântuindu-le, a luat și doctoratul în științele politice, acum e anul; — nu se poate, zic, nu se poate să nu fi lăsat multe, dar prea multe regrete în sufletele tuturor prietenilor și cunoscuților!... Dar apoi părinții, părinții săi iubitori, cari au jertfit mult pentru desăvârșirea fiului lor drag, frații săi și neamurile numeroase, cari au pierdut pentru totdeauna pe cel mai mult promițător!...

Câtă jale... Câtă durere...

Mă 'mprietinisem cu el pe vremea când era profesor de religie la liceul de stat din Făgăraș. Pe-atunci, și e mai bine ceva de un an, se pregătea paralel cu ocupația-i de catehet, pentru ultimul riguros.

Făceam și eu parte din redacția foaiei „Olteanul“ de-acolo, și-l rugai și pe fratele Mircan să mai scrie câte ceva. Și-a scris: limpede, în fraze bine închiegate și mult gândite. Cu vremea se socotea și el de membru al redacției foaiei noastre și nu odată a primit și însărcinarea să facă pe corectorul foaiei.

Și iată vin acum, cu asta tristă privilegiu, să-i mulțumesc în numele țaranului român, dornic de lumină și înaintare.

În Făgăraș, în vâltoarea intrigilor și a certurilor uricioase, nu odată s'a amărit până în adâncul sufletului său prea simțitor. A preferit să stea mai mult la o parte și chemat de-o mai înaltă datorie către cultura românească a năzuit din toate puterile, să sâdească în inimile fragede, încredințate instruirii lui religioase, simțământul sfânt de neam și lege.

S'a și simțit în curând existența catehetului modest în Făgăraș, acest cuib infectat de cel mai orb șovinism. Și e firesc, că s'au pornit, în furioase valuri, prigonirile de tot soiul, pentru că bravul catehet să fie amovat din locul său de trează veghe.

Ne sunt prea cunoscute șiretlicurile contrarilor noștri în astfel de cazuri. Lucru de tot lămurit: a agitat în contra ideii de stat unitar maghiar, cântând dimpreună cu elevii săi în pădurea Galaților, lângă Făgăraș, cântece valahe, usurpătoare de tronuri și cutropitoare de țări și mări!

Atâta a fost totul: și ne-am pomenit, că dr. Ștefan Mircan, nu mai e în Făgăraș.

S'a dus, lovit de năcaz și boală, s'a dus unde-l mână sufletul, — la București să-și uite de năcaz și să-și caute de sănătate.

S'a dus și dus a fost!

Și, iată, acum ne vine o jalnică veste: prietenul Ștefan Mircan a pornit pe calea vecinicii!...

Dormi în pace, dragul meu prieten.

Aurel Dobrin.

O născocire genială

Împotrivirea aerului întrebuițată la înaintare

R. Chassériand în „La Nature“ arată împotrivirea sau rezistența aerului la înaintarea corpurilor ce se mișcă în el. O placă cu față de un metru pătrat, mișcându-se cu iuțală de un metru pe secundă, întâmpină împotrivire de 80 grame. Dacă iuțala se îndoește sau înzecește, împotrivirea se împătește sau însutește, dar crește potrivit cu pătratul iuțelei. Puterea motoare lor trebuie să se facă de 8 și 1000 de ori mai mare, spre a învinge rezistența.

Înțelege oricine, că împotrivirea aerului la mișcarea trenurilor, automobilelor și îndeosebi baloanelor și aeroplanelor, e uriașă din pricina iuțelei acestora.

E adevărat, că tocmai această însușire a aerului face cu puțință zborul pasărilor și al aeroplanelor, cari primesc împingeri de 300—500 klg. pe metrul pătrat dela aer. Dar nevoia de a învinge împotrivirea ce aerul face la vagoanele sau aeroplanele ce caută să pătrundă prin el, e piedecă mare și face cu neputință iuțeli mari.

Iată însă că un Francez, Constantin, a găsit, pare-se mijloc de a se folosi de această împotrivire a aerului, spre a mișca aeroplanele, trenurile etc.

Pune înaintea aeroplanului o roată de turbină. Aerul pătrunzând în ea o pune în mișcare. Aerul ieșind din ea nu va mai face împotrivire aeroplanului, ba dacă aripele roatei sunt potrivit așezate, mișcarea roței se va putea întrebuița, ca să miște aeroplanul înainte.

Constantin a făcut un cărucior de aluminiu, greu numai de 1200 gr. și fără motor. Înaintea lui a pus un fel de helice cu aripele așezate pe o suprafață de con. Așa că helicea e ca un con cu vârful spre căruț și baza deschisă spre aerul, prin care e vorba să înainteze căruciorul.

Suflând aer cu un foiu etc. în acea helice, vedem că începe căruciorul a se mișca împotriva curentului, ba chiar urcă planuri înclinate de peste 6 la sută. Cercat la Conservatorul de arte și meserii din Paris cu un ventilator puternic, s'a mișcat împotriva vântului ducând în el 10 klg.

Se va face cercare cu turbine, helice la locomobile, aeroplan etc. E de crezut, că se va face o economie mare de tot din puterea motore trebuitoare. Chiar și în apă se va aplica principiul.

VENUS și JUPITER

Să nu creadă cetitorii și mai ales cetitoarele noastre, că e vorba de vr'o aventură amoroasă, de un „rendez-vous“ mitic a lui Jupiter și Venus. Zeii de odinioară au împietrit azi sub forma unor planete reci. De aceste planete e vorba.

Planeta Venus, în prezent luceafăr de seară, crește mereu în strălucire, ca și în diametrul aparent. Ea se apropie astfel aproape direct de pământ. Poziția planetei între stelele fixe ar trebui deci să fie aproape nemișcată.

Dar nu e așa, fiindcă locul, de unde o observăm, pământul nostru, se mișcă și el. Mișcarea luceafărului printre stelele fixe e în prezent aproape numai reflexul mișcării pământului nostru, și e deci egală cu mișcarea aparentă anuală a soarelui (cam de douăori diametrul lunii, pe zi). Să nu se confunde această mișcare cu mișcarea diurnă, în urma căreia toți astrii răsar și apun. Această mișcare e încă părelnică și e reflexul rotațiunii pământului.

Cellalt astru strălucitor, ce apare seara la răsărit, e Jupiter, colosul între planete. Chiar în 1 Maiu s'a aflat în opoziție, adică pământul s'a aflat chiar între Jupiter și soare.

Mișcarea pământului și a lui Jupiter e aproape paralelă și în acelaș sens. Fiindcă însă pământul se mișcă mai repede, aceasta ne dă impresia, că Jupiter se mișcă îndărăt, spre sfințit. În jos dela Jupiter spre răsărit se află o steiuță, o stea fixă. Vă însemnați bine distanța între aceasta și Jupiter, comparându-o cu distanța aparentă între oricare alte stele și peste câteva zile veți constata, că distanța între Jupiter și acea steiuță a crescut, pe când distanța între Jupiter și stelele de-a dreapta lui (spre sfințit), a scăzut. Mai târziu iarăși își va relua mersul spre răsărit.

Cărți și reviste.

Din lumea celor necăjiți — (*fantezii și portrete*, — de D. Anghel. (Biblioteca „Lumina“, 125 pagini).

Aproape din toate bucățile volumului se respiră melancolia din firea autorului, și în general schițele au o căldură ascunsă, care se poate confunda cu monotonia, când citindu-le, te influențează prea multa intențiune a autorului de a sintetiza. De asemenea prea multă, ni-se pare și poezia cu care sunt îmbrăcate unele lucruri și situații, ce ne apar, astfel false.

În „Semănătorul“ găsim o prea goală fantezie, ceva ce nu ar putea trece în real.

Fiul unui proprietar, cheltuește banii luați, pentru a cumpăra sămânța grâului de toamnă

El cheltuește banii. Până aci foarte natural. Dar acest fiu sălbatec merge până acolo că cearcă să amăgească pe bătrân mai departe, simulând cu oameni de porunceală scoși pe câmp, că seamănă sămânța, când de fapt sămânța era cheltuită de mult. Bătrânul privea mulțumit de departe, mișcările sămânțitorilor complici cu fiul său. Apoi a doua zi, desigur după semănat, feciorul cel blăstămat a mai scos și grapele să netezească țărîna, învîlind mana.

După asta, bătrânul drept mulțumire de isprava fiului, i-a mai dat altă sumă de bani pentru a pleca în călătorie — unde dus a și fost. Bătrânul a văzut pe urmă că nu mai apare nici un fir verde, din sămânța aruncată cu atâtea brațe și entuziasm de fiul său.

Se duse atunci pe câmp și căută cu degetele în țărîna... Pricepând totul, bătrânul fu zdrobit de durere. Desigur d. Anghel putea să înlocuiască această fantezie prin alta din care cel puțin să nu reiasă atâtea falsificări a lucrurilor.

În „Colecționarii“, o frumoasă schiță a acestor caractere de oameni; autorul a avut o deosebită îndemânare de a ni-i descrie cu un expresiv spirit de observație:

Puțină exagerare în „Sforăitorul“; duioase: „Păsărarul“; „Casa albă“ — iar aceasta din urmă împreună cu „Puteri ascunse“, sunt cele mai frumoase schițe din volum.

INFORMAȚIUNI

Arad, 16 Maiu v. 1911.

De-ale noastre.

Corfescu la Lugoj. Mult apreciatul și iubitul cântăreț de operă *Nicolae Corfescu*, reîntorcându-se în mijlocul nostru din Rusia și Galiția, pe unde a avut cele mai strălucite succese atât în operă, cât și în concert, va da un concert în seara de *Miecuri 31 Maiu c. st. n.* în sala teatrului orașenesc din Lugoj. Facem atent pe publicul nostru românesc să nu piardă o astfel de ocaziune rară, de oarece calitățile artistice ale d-lui Corfescu sunt foarte mult laudate de cele mai importante ziare din *Praga, Viena, Odessa, Lemberg*. Programul este cât se poate de frumos, fiind alcătuit din bucăți de opere și doine românești.

Biletele se capătă la librăria „Auspitz“, iar seara la teatru.

Cununie. D. dr. *Zaharie Muntean* și *Elena Muntean* născ. *Patiția* (Alba-Iulia), cununați. Felicitări.

Din patrie.

Guvernul nu va cere îndemnizare. În săptămâna trecută se vorbea, că din cauza lungii neașteptată a discuției bugetului cultelor, guvernul va cere o nouă îndemnizare. Un colaborator al unui ziar din Budapesta a interviuat pe *Hegedüs Loránt*, raportorul resortului finanțelor în chestia îndemnizării: *Hegedüs* a răspuns următoarele:

— Judecând cursul discuției vedem, că discuția bugetului cultelor va mai dura încă 10 zile, apoi vor urma bugetele ministriului de justiție și a celor de finanțe. Discuția acestor bugete nu va dura multă vreme.

După dezbaterea bugetului guvernul va prezenta proiectul de apropiatiune, care încă e proiect de încredere, ca și proiectul referitor la îndemnizare. Astfel indiferent, dacă guvernul va pune în desbatere proiectul pespre apropiatiune, ori despre o nouă îndemnizare.

Margareta de 13 ani. Boboc de fetiță, cu gurița mică cât un degetar, cu ochii pierduți în depărtări, cine credea că inimioara ei e mistuită de vâpăile dragostei. Era abia de 13 ani. În vârstă în care alte fetițe, abia se desmetecesc, ară să vadă deslușit rostul lucrurilor. Margareta

Schiller din Budapesta a îndrăgît pe tinărul faur de 21 ani *Ștefan Sipos*. Cât era de tinără a captivat-o frumseța bărbătească a lui *Sipos* și se înțelegeau perfect.

Când au luat însă de veste părinții *Margaretei* relațiile cu *Sipos*, indignați, în primul moment vroiau să ceară intervenția poliției, dar apoi, promițând tinărul că se căsătorește cu *Margareta* îndată ce va împlini ea vârsta cerută de lege și la amenințările desperate ale fetiței, care făgăduia, că se sinucide, dacă nu va fi a lui *Sipos*, ce se făcă, părinții resemnați și totodată bucușoși, că scapă de „piatra din casă“ s'au dat din cale. Tinerii petreceau *Duminecile* împreună.

Cursul vremii însă încurcând schimbăse gusturile *Margaretei*. I-se părea faurul prea nepoleit și puțin interesant. Doria un domnișor mai giugaș, mai cu maniere, ce i-o și spusese lui *Sipos*.

— *Dragă* — zise *Margareta* — nu-mi mai plăci, ești prea primitiv și nemanierat, ș'apoi toate ca toate, eu aș vrea un amant cu care să-mi petrec zilnic, care nu e înhamat toată ziua la lucru.

Tinărului i-se înoura fruntea. O iubia din adâncul sufletului și-i căzuse greu cuvintele ei. Dar încercă s'o înduplece:

— *Margaretă*, și cu mine îți poți petrece zilnic și o să fii după cum dorești.

Și din ziua aceea s'au dat iarăș la petrecanie în felul lor. Alaltăeri seară se rentorc dela orfeu. Pe drum *Margareta* insceneză din nou o ceartă crudă și fără cruțare îi dă se înțeleagă sârmanului *Sipos*, că e desiluzionată — fetița de 13 ani. Convorbirea asta pe semne a fost mai grea decât să fi putut rabda mai departe faurul înamorat. A scos revolverul și l-a descărcat asupra *Margaretei*, lăsând-o într'un lac de sânge. Iar el a luat-o spre Dunăre. Un polițist l-a împiedecat însă să se sinucidă.

La arătarea criminală a fratelui *Margaretei* măneci apoi l-au arestat pe curtenitorul periculos.

Margareta deși rănită grav, — o să se tămăduiască. Cine știe ce viață romantică i-au hărăzit *Parcele* și ei?

Din bărbier profesor. Ce ție și soarta? Deatâtea ori stai stupefiat în fața ciudățeniilor ei incalculabile și a schimbărilor surprinzătoare. Sunt oameni născuți pentru o menire frumoasă, oameni cu intelect ales, condamnați însă la ocupațiuni nici decât congruente, cu calitățile și aptitudinile lor selecte; și totatunci sunt indivizi, pe cari, dacă originea îi îndreptățește la situațiile de invidiat, cari le ocupă.

Este de pildă în Budapesta un tânăr intelectual, de o energie rară și dispunând de cele mai alese aptitudini pentru a socoti ceva între cărturari. Bietul însă din mășteritatea sorții sale este necesitat să-și agonisească pâinea de toate zilele — muncind stăruitor toată ziua învârtind bicicul. E bărbier, și-l chiamă *Augustin Molnár*. Originar din familie săracă din *Solnoc*, micuț! *Augustin*, cât să-i fi plăcut cartea și învățătura, era nevoit să se deprindă cu mănuierea briciului, doar oțelul acesta îngust și binetăietor îi asigura un traiu mai liniștit decât cărțile de învățătură. Băiatul însă avea o prea mare dragoste de carte, decât să nu se fi gândit ades la școală. Setos după lumină, dornic de a ști, împlinind 17 ani, cu bănuții câștigați cu țărîta, s'a așternut la învățătură. Cu o perseveranță de admirat a luat în decurs de patru ani bacalaureatul. Tot muncind însă. Căci briciu câștiga mereu. Din gimnaz a trecut apoi tot în calitate de sodal de bărbier, la facultatea filosofică a universității, Azi e de 26 de ani.

Având în vedere feriile de vară, de curând a făcut apel către bărbierii interesați, oferindu-se pe lunile de vară la vre-o scaldă mai de seamă. Vrea adecă să-și agonisească taxele de înscriere. Și tot mai mult aduce meșteșugul, decât să dea ore, să facă pe instructorul câte unui pușor desmierdat de nemeș.

Automobile între Șimleu—Ciucia—Zălau. Comisiunea administrativă a comitatului *Sălaj*, a hotărît să se adreseze cu rugarea către guvern pentru deschiderea unei linii de automobil, ce ar avea să comunice între *Șimleu—Ciucia—Zălau*. Aceasta, pentru înlesnirea comunicațiunei cu linia principală *Predeal—Budapesta*. Vom vedea că ce va face înalta stăpânire pentru binele comitatului.

Barabás Béla, deputatul cercului *Șimleu*, va petrece serbătorile *Rusaliiilor* ungurești în *Șimleu*. Deodată cu el vor sosi mai mulți arădani

pentru a reda vizita ce șimleuanii li-au făcut, îndată după alegerea lui *Barabás*. Partidul 48-ist din loc face mari pregătiri pentru primirea oaspeților.

Manevrele cavaleriei austro-ungare. În decursul anului curent se vor face mari manevre de cavalerie în regiunea de jos a Dunării. La început era planul de a le face în Galiția mijlocie, dar din cauza epizootiei s'a renunțat. La manevrele acestea vor lua parte 10 regimente de cavalerie de linie (60 escadroane) și 8 regimente de husari (honvezi) cu 40 escadroane. În total 100 de escadroane, ce nu s'a mai întâmplat până azi.

Dela 6--10 Iunie st. n. se va concentra cavaleria de rezervă (teritorială) din Austria de Sus din Boemia de Sud și Moravia pentru a face exerciții de recunoașteri sub comanda feldmareșalului *Lieutenant Baron Kichbach*. Se vor pune în aplicare toate mijloacele moderne de comunicațiune precum și inovațiunile tehnice din urmă. Exercițiile cavaleriei nu vor fi însoțite de aeroplane, ceea ce unii ofițeri o regretă, de oarece la manevrele franceze din Septembrie 1909 ținute în *Picardia*, aeroplanele au adus mari servicii corpurilor II și III.

Dela frați

Plecarea M. S. Reginei României la Euxinograd. Suverana României s'a imbarcat în vaporul „România“ îndreptându-se spre *Euxinograd* pentru a visita pe *Regina Eleonora* a *Bulgăriei*, care se află în acel oraș.

La debarcader *M. S. Regina* a fost întâmpinată de persoanele oficiale din localitate. Cu această ocazie d-na *Cănanău* a oferit *Suveranei* un frumos buchet de flori.

M. S. Regina este însoțită în această călătorie de d-nele de onoare *Bengescu* și *Poenaru* și de d-nii *D'al Orso*, *Gratoski*, *Popovăț*, *Michăilescu*, *Palade* și *maior Ionescu*.

La eșirea din port crucișetorul „*Elisaveta*“ a salutat vasul pe bordul căruia se afla *Suverana* prin 21 tunuri.

Mulțimea imensă adunată pe chei a izbucnit în urale entusiaste. *Marinarii* de pe *brikul „Mircea“* de asemenea au salutat vasul *Regal*.

La *Varna* *M. S. Regina* a fost întâmpinată de *Regina Bulgăriei* însoțită de *suita Regală*, de șefii autorităților, cum și de un numeros public, care a făcut *Suveranei României* o călduroasă manifestație de simpaie.

Dela *Varna* ambele *Regine* s'au îndreptat spre *Euxinograd* în automobil.

Din străinătate.

Incidentele din Strashburg. Se știe că cu ocaziunea desvelirii monumentului împăratului *Wilhelm*, la *Strashburg*, au avut loc incidente grave între studenți și armată. *Comitetul studențesc* a cerut rectoratului ca să nu mai invite la solemnitățile dela universitate pe comandantul garnizoanei și pe guvernorul cetăței.

Senatul universitar, într'o ședință de aproape cinci ore, a stabilit că cererea trebuie retrasă. *Comitetul* nesupunându-se *Senatul* a amenințat că va dizolva *comitetul studențesc*, ceea ce s'a și întâmplat.

Conflictul între studenți și autoritatea universității a intrat într'o fază acută.

Răscoală agrară în Franța. În departamentul *Gard*, în Franța a izbucnit o răscoală agrară.

Sosind jandarmerie și detașamente de infanterie și artilerie în punctele agitate, răvrății s'au infuriat, dedându-se la grave excese.

În apropiere de *Aiguesmortes*, țărani au atacat cu pietre pe prefect. *Jandarmeria* făcând uz de armă, mai mulți răsculați au fost răniți.

Ciocniri sângeroase au fost și la *Aimarguis*, unde a intrat în acțiune și artileria. Aci, răvrății au dat foc uzinei electrice.

O încăerare între țărani și armată s'a produs și la *Nimes*. 2 soldați au fost grav răniți.

O enciclică împotriva guvernului portughez. Ziarul *Vaticanului* „*Osservatore Romano*“ din Roma anunță, că *Papa* va da o enciclică prin care va protesta împotriva despărțirii bisericii de stat în *Portugalia*.

Răscoala din Albania. Din *Salonic* vine știri, că trupele turcești au atacat pe răsculați cari

se întăriseră pe muntele Șefleie. Lupta a ținut 7 ore neconținut. În cele din urmă răsculații au fost siliți să se retragă. Ei au avut 20 de morți și numeroși răniți. Turcii au avut 4 morți și câțiva răniți.

Albanezii s'au retras în creerii munților, unde se pregătesc să atace din nou pe Turci.

Salonic, 12. — O bandă de Albanezi a atacat pe frontieră o patrulă turcească, omorând 3 soldați turci; apoi s'a retras.

Populația Londrei. După ultimul recensământ, populația Londrei e de 7.252,963 suflete, față de 6.581,402 în 1901.

Populația Angliei e și ea de 36.075,268, față de 32.527,813 în 1901.

Moartea unui Pilot. Tânărul Pilot Penson a întreprins la Ben-Handon o ascensiune de încercare. La un moment dat motorul încetând de a mai funcționa, aparatul se prăbuși la pământ. Penson a rămas mort pe loc.

Viitorul ministru francez de război. Candidatul cel mai serios pentru portofoliul ministrului de război este generalul G.iran, comandantul corpului 6 de armată. În caz. când G.iran nu ar primi portofoliul, va fi numit generalul Michel, generalisimul armatei franceze.

Rubrica de șach

sub direcția maestrului **Gheorghe Marco.**

La 11 April a murit la Brooklyn în statele-Unite S. Loyd, bătrân de 70 ani (născ. la 30 Ianuarie 1841 în Philadelphia). Loyd este dintre cei mai mari artiști pe terenul compunerii de probleme. Alain C. White a scris, acum doi ani, în ale sale „Memories of my chee board“ despre dânsul: „De mai mult de jumătate de secol numele Loyd are efectul unui cuvânt magic. *Nime nu-l întrece în ingeniositate și putere combinativă*“.

Loyd a fost inginer. Pe lângă șach a avut interes pentru jocuri de paciință, și a publicat un enorm număr de probleme; câte 14 ore ședea zilnic la pult în camera sa de pe Dey-street, meditănd, combinând, inventând. A fost un fel de Edison al jocului de șach, cu deosebirea, că opera sa va rămâne neatinsă de timp.

În amintirea maestrului bogat în idei profunde și originale, reproducem două din problemele sale frumoase; prima (7) este din cele mai nouă, a doua datează de mulți ani.

Problema 7.

(De S. Loyd. — Publicată în Oct. 1909 în „American Chess Bulletin“. În urma unei greșeli, a fost plasat pe c 6 un pion negru care nu se afla în original, din norocire însă fără a altera deslegarea, caracterizată printr'o surprindere ingenioasă, deamă de autorul celebru.)

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

PĂCATUL

dramă țărănească în 3 acte

localizată din franjuzește

de dr. Horia Petra-Petrescu

(4) — Urmare —

Rusan: Și tot e ciudat lucru, să nu dai de urma lor de loc, da de loc...

Crișan: Au fost nește păcătoși... N'o să se mai descopere nici odată! (bea. De pe stradă se aud zurgălaele unei sănii, apoi lovituri de copită în fața birtului. Ușa din fund se dă în lături și apare pe pragul ușii un Grec. Poartă o manta verde, cu blană și o căciulă de samur. Cizmele îi ajung până la gheunuchi. Se uită în odaie încruntat. Tăcere adâncă.)

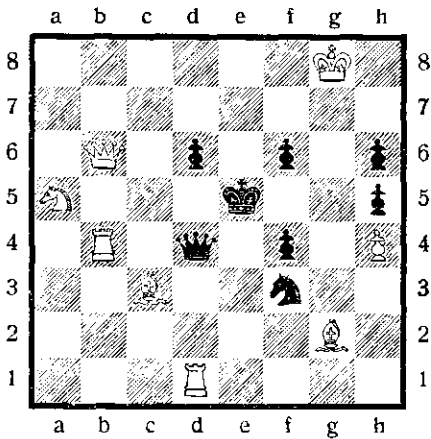
SCENA A 14-ea.

Cei de mai 'nainte. **Grecul**, apoi **Barbu**.

Grecul: (intrând) Să dea D-zeu bine!

Catarina: (ridicându-se) Ce poftiți?

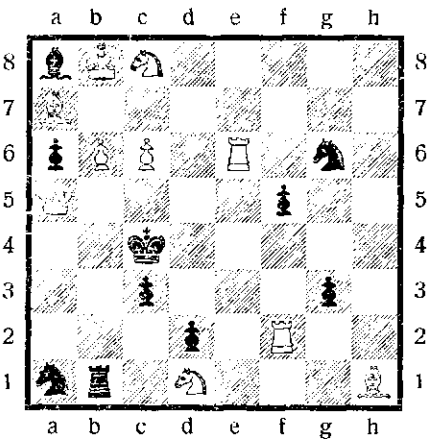
Grecul: Zăpada e mare, drumu-i greu... ian du-mi caii în grajd; într'un ceas plec mai departe. (Desface mantaua, își descinge brâul și-l aruncă pe masă. Crișan se ridică, cu amândouă mâinile de răzămătoarea scaunului. Grecul se uită la el, Crișan șovăie, desface brațele și cade la pământ cu un țipăt îngrozitor. Mare mișcare.)

Mat în 3 trăsături.

Problema 8.

(De S. Loyd. — Problema aceasta, care după un pas prim extraordinar de greu desvălește întreagă puterea de concepție a ingeniosului maestrului, a fost publicată de mult în „Brooklyn Dayly Eagle“).

Mat în 3 trăsături.

La problemele 4 și 5 au dat soluțiuni corecte domnii: med. **Dr. C. Mândrila**, Viena; stud. med. **V. Groza** și **L. Luca**, st. med., Viena.

Deslegarea problemei 4 (de G. Heathcote) este:

1. **Fe 2—c 4** (pas frumos, care amenință 2. **Dg 5×f 6+**).

a) 1. . . . . **Rf 5×e 4**
2. **Cf 4×d 5+** **Re 4—f 5**
3. **Cd 5—e 7 mat**

b) 1. . . . . **d 5×e 4**
2. **Fc 4×f 7** **orice**
3. **F dă mat.**

c) 1. . . . . **d 5×c 4**
2. **d 2—d 3!!** **Da 3×d 3**
3. **Ce 4×d 6 mat**
înalt caz: **Ce 4—g 3 mat.**

d) 1. . . . . **altcum**
2. **Dh 4—f 6+** **Rf 5×e 4**
3. **Fc 4×d 5 mat** (dacă **Rf 5—g 4**)

Df 6—g 5 mat

La problema 6: (De C. A. L. Bull).

1. **Cc 2—e 3.**

a) 1. . . . . **Dh 4×f 4+**
2. **Fb 3—c 4+** **Rd 3—e 4**
3. **Fc 4—d 5 mat**

b) 1. . . . . **Rd 3×e 3**
2. **Fb 3—e 6+** **Re 3×f 4 (ori—e 4)**
3. **Db 2—d 4 (ori b 4) mat**

c) 1. . . . . **Fh 5—d 1**
2. **Fb 3×d 1** **Rd 3—e 4**
3. **Db 2—b 4 mat.**

d) 1. . . . . **Fh 5—d 1**
2. **Fb 3—c 2+** **Rd 3—e 2 (ori—d 2)**
3. **Fc 2—d 1 mat.**

În numărul proximo vom publica deslegarea problemei 6 (de I. Morawetz), apoi alte probleme, și un studiu la o partie între Capablanca și Bernstein.

(Viena).

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Patrichie Miloș N.-Szemplak. Mai restați 3 coroane. La dorință vă putem trimite foaia și'n România.

Redactor responsabil: **Atanasiu Hălmăgian.**

Mangra Tisza și „Tribuna“,

se capătă la

librăria diecezană, Arad.

Prețul 1 coroaă.

AVIZ!

În cancelaria avocațială a subscrisului află aplicare un

can. de avocat cu praxă.

Dr. Alex. Morariu, adv. Elisabetopol (Erzsébetv.)

Caut un candidat de advocat român. ■

Cei cu praxă preferiți. Postul se poate ocupa imediat.

Dr. Justin Pop, avocat în Deva.

Catarina: (alergând la el) Bărbate!.. Bărbate!..

Ana: (de-asemenea) Tată! (Mitrofan și Rusan ridică pe Crișan. Barbu apare în fund.)

Barbu: (pe pragul ușii) Ce este?

Mitrofan: (desface repede lui Crișan legătura dela gât.) Doftoru'... repede după doftor! (cortina cade.)

ACTUL AL 2-lea.

Zurgălaele.

Odaia de dormit a primarului. La stânga ușa spre birt. La dreapta o treaptă. În fund două ferestrii, prin cari poți vedea pe stradă. O masă de scris veche, frumoasă. Dulap mare, mese scaune. **Primarul Crișan** stă lungit lângă sobă: **Catarina** în haine de duminică, cu **Doftorul**, lângă el.

SCENA PRIMĂ.

Crișan, Catarina, Doftorul.

Doftorul: Îți merge mai bine, dle primar?

Crișan: Ba foarte bine.

Doftorul: Nu mai simțesti dureri de cap?

Crișan: Nu.

Doftorul: Nici nu-ți mai țiuie'n urechi?

Crișan: Dacă-ți spun că mi-e de tot bine?..

...ce să mai zic?... e limpede ca lumina zilei!

Catarina: De mult avea el visuri urite... vorbea în somn... se sula să bea apă proaspătă.

Crișan: Nu poți căpăta sete noaptea și dacă ești sănătos?

Doftorul: De sigur... dar trebuie să te păzești. Beai prea mult vin, dle primar; vinul aduce podagră și dureri în ceafă... simtoame minunate, dar foarte primejdioase. Partea cea mai mare din oamenii noștri au murit de podagră înnoită ori i-a lovit fără de veste damblaua. În ziua de azi aproape toți notarii și oamenii grași se îmbolnăvesc de bolile astea. Toată cinstea față de o astfel de boală nobilă, dar tot ție-jale! De aici se trage și întâmplarea d-tale de alaltăieri. Vei fi băut prea mult vin alb la vărul d-tale și te-a mai apucat și frigul ăl mare, fiindcă ți-s'a adunat tot sângele la cap.

Crișan: Aveam picioarele reci, asta-i drept; da', nu trebuie să cauți așa de departe după pricina răului: Grecu' a fost de vină la toate.

Doftorul: Cum?

Crișan: Da, el. Am văzut, când cu omorul, bunda și căciula bietului om, pe care l-a găsit străjameșteru' de mai 'nainte, și mi-s'a făcut rău, când am văzut asta, fiindcă eu o zi mai 'nainte trăsese Grecu' la mine. De-atunci nu m'am mai gândit la întâmplare, da' când a intrat ieri seară negustoru' de sămințe la noi și-a spus tot vorbele alea, ca și mortu, am înlemnit. Credeam, că văd un strigoii! Știu eu prea bine, că nu sunt strigoii și că morții-s morți; da' ce vrei? nu te gândești totdeauna la toate. (întorcându-se spre Catarina) Ai lasat vorbă notarului?

Catarina: Da, da, fii numai liniștit.

Crișan: Sunt liniștit de tot; numai căsăto-

„Hațegana“

institut de credit și economii, societate pe acții
Hațeg — Hätzeg.

Concurs.

a) „HAȚEGANA“ institut de credit și economii, societate pe acții în Hațeg, prin aceasta publică concurs pentru ocuparea postului de **director** executiv cu termen de 30 Iunie 1911 st. n. cu următoarele condițiuni:

1. Recurenții au să dovedească cvalificațiunea sau cu testimoniu despre absolvarea academii comerciale, sau să arete că au doctoratul juridic, precum și atestatul de serviciu de până aici.
2. Alesul nu poate avea altă ocupațiune și trebuie să depuie o cautiune de 5000 coroane în bani gata, imobile sau efecte.
3. Beneficiul se statorește în K. 3200 salar anual, K. 800 bani de cvartir și tantiema statutară de 2%.
4. Instituirea să face deocamdată provizor pe un an.

b) Pentru ocuparea postului de **contabil** la filiala din Pui cu următoarele condițiuni:

Recurenții au să dovedească absolvarea școlii comerciale sup. și că au praxă de bancă ca se poată conduce independent agendele filialei.

Cei ce vor fi versați în ale cărții funduare vor fi preferați.

Beneficiul să statorește în 1600 cor. salar anual, iar după un an de probă va fi definitiv ales și va intra la fondul de penziune și tantiema statutară.

Hațeg, la 18 Maiu 1911.

Direcțiunea.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

întreprindere de instalarea sonoriilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Local de întâlnire

al

industrișilor și burghezilor din provincă

este în Arad

ospătăria și hotelul

din strada **Boczkó,**

ce poartă numirea

„bou roșu“

În localurile sale plăcute stau la dispoziția oaspeților **mâncări gustoase și vinuri escelente din podgorie.** Serviciu atent și prețuri ieftine. Odăi curate, mobilate elegant dela 60 cruceri în sus.

Francisc Draskovits, ospătar.

Ioan Gabor

meșter-tiglar și acoperitor cu lepezi de metal eternit.

str. **Demeter 122.**

Primește toate lucrările aparținătoare acestei branșe și le execută punctual, pe lângă cele mai moderate prețuri.

Servește bucuros cu planuri și preliminară de spese.

x **A apărut:** Elemi népiskola értesítő könyveske — Aviz școlar pentru școlile populare primare.

Se află de vânzare la Librăria diecezană din Arad. Prețul unui exemplar 30 fil, + 10 fil, porto.

SCENA A 2-a.

Cei de mai înainte, *Rusan, Mitrofan.*

Rusan: Ei... ni s'a spus, că ți-e mai bine. *Crișan* (întorcându-se). Voi erați? Bravo, mă bucur că vă văd. (le strânge mâna).

Rusan (surizând). Ești bine de tot, dragă primarule?

Crișan (râzând). Da, au trecut toate. Da' tot a fost o întâmplare a naibii! Mitrofan, ăsta cu poveștile lui cu Grecu' omorit, mi-a făcut-o. Hahaha!

Mitrofan: Da' cine o putea ști înainte?

Crișan: Firește, și-apoi mai cu samă pe ălalalt, care a intrat? Ce întâmplare! Ce mai potriveală! Stetcai să juri că vine să-l mulgi.

Rusan: Zău, d-le Doftor, ori crezi, ori ba, da și mi-e mi-s'a făcut păru măciucă 'n cap când l-am văzut întrând pe Grecu' ăsta.

Catarina: Da cum pot avea oameni în toată firea gărgăuni de ăști?

Crișan: Bine, că mi-a ajutat Dumnezeu să scap cu fața curată. (Lui *Rusan* și *Mitrofan*) Vă puteți închipui că vreu să văd pe Ana noastră cât de curând nevasta lui Barbu. Poate că-i un semn a lui Dumnezeu, să mă grăbesc.

Mitrofan: Cum și nu, primare, de asta să nu duci grija!

Rusan: N'a fost nimica, a trecut domnule Primar.

Crișan: Nu... nu... Așa mi-e fire. Mă țin de învățăturile ale bune. V'am chemat ca martori. Toate-s pregătite. O să fiți de față la încheierea

Grill Károly

lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Primește orice comandă de specialitate, d. e.: părți trebuincioase la edificii, garduri de fier și gratii de morminte. Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai frumoasă și cea mai bună execuție. Cumpene, greutăți și mașini economice. — Stropitoare de vie se capătă și se reparază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.

Grill Károly

lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Ziffer Sándor

întreprindere de mașini de scris

Arad, strada **Förрай**, palatul contelui Hunyady.

Unicul vânzător al mașinilor cu renume universal

Underwood Visible,

se pot scrie deodată 15--20 exemplare; soliditatea lor e neîntrecută; provăzute cu litere românești după plac, se pot primi pentru probă și recomandare **fără taxă.**

Primește și pentru jurul Aradului întocmirea mașinilor în cursul anului întreg și sub îngrijirea mea de specialist, mașinile vor funcționa regulat.

Curs permanent pentru stenografie și contabilitate la mașină.

Mare magazin de aparținente de cea mai bună calitate.

ria asta trebuie să se întâmple cât mai curând. Dacă vezi cum îl poate apuca pe un om așa de sdravăn ca mine, sănătos la trup și la minte, câte o boală, așa, pe negândite, trebuie să orânduiești toate înainte și să nu amâni nimica pe ziua de mâine. Ce mi-s'a întâmplat alaltăieri, mi-se poate întâmpla și astăzi; pot să mor fără de veste și să nu-mi văd nici chiar copila fericită. Asta-il — Și acum lăsați-mă 'n pace cu sfaturile voastre. Ori că m'a lovit guta din pricina vinului, ori din pricina frigului, ori a Grecului — tot una. Mintea mi-e limpede acum ca la oricare altul; cealalte nu-s nimic.

Doftorul: Dar poate ar fi bine, d-le primar, să amâni căsătoria pe mai târziu; înțelegi... neliniștea, care te cuprinde în clipele alea însemnate...

Crișan (dând cu mâna neliniștit): Așa... așa... să-și vadă fiecare de trebile lui. De atâta bătaie de cap nici nu știi unde-ți stă capul. D-voastră, doftorii, puteți din partea mea să doftoriți cum vreți și pe cine vreți, da lăsați și pe ălalți oameni să facă ce vreau! Mi-ai dat leacuri, bine! m'am făcut sănătos, și mai bine! Să cheme pe notaru', să aducă martorii, ca să se gate odată.

Doftorul (încet Catarinei). E încă bolnav; mai bine e să facem ce vrea el.

Rusan și *Mitrofan* apar din stânga, în haine de sărbătoare).

căsătoriei și o să iscăliți amândoi după slujba bisericească, la notaru.

Rusan: Dacă tocmai vrei.

Crișan: Firește. (Catarinei) Catarină.

Catarina: Ce-i?

Crișan: Mai e Grecu pe aici?

Catarina: Nu! A plecat ieri. I-a părut foar rău de ce s'a întâmplat.

Crișan: Păcat, că s'a dus! L-aș fi văd bucuros, i-aș fi strâns mâna și l-aș fi poftit la nuntă. Nu-s de loc supărat pe omu ăsta; nu vîna lui, dacă samănă așa de mult cu ăl meu până și la îmbrăcăminte. Ce-i el de vină?

Mitrofan: Nu zău. N-ai ce să-i zici.

Rusan: Apoi, cum ai spus — după slujbă om fi la cântălarie.

Crișan: Da. (Doftorului) Să poțtești și de la sărbătoarea asta, d-le Doftor. Și să ne cinstea și la nuntă.

Doftorul: Primesc, d-le primar, primesc cu plăcere. (Sunet de clopot).

Mitrofan: Trag de-a doua oară. Să ne dem cu bine, primare.

Crișan: Să dea D-zeu!

(le strânge mâna. Cei trei bărbați ies).

(Va urma)

Librăria diecezană

Arad, Strada Deák-Ferencz Nr. 33—34.

Are în depozit următoarele cărți literare:

Adam I., Constanța pitorească	2.—	Candrea-Densușianu-Speranță, Graiul nostru 2 vol.	6.50	Negruzzi, Cărlanii, Muza dela Burdujani, Corantina	1.—
Anghel-Iosif, Caleidoscopul lui Mirea 2 vol. à	1.50	Candrea, Prolecrele la români	2.—	Nicolaescu-Stoinescu, Calăuza stupar. Pamfle, Graiul vremurilor	3.—
Alexandrescu D., Cunoașterea boalelor la animale și vindecarea lor cu mai multe figuri în text	2.50	Dragoslav I., La han la trei ulcele	1.50	Popovici Dr. I., Dialectele române	4.80
Anghel-Iosif, Cireșul lui Lucullus	1.50	Dobrescu N., Istoria bisericii române din oltenia în timpul ocup. austriei	4.—	» Poezii pop. române	1.80
Andersen C. H., Mărgăritare, povestiri traduse de Vlahuță	1.50	Dauș L., Dușmanii neamului	2.50	Popovici C. A., Național. sau democr.	2.—
Alexandri, Fântâna blânduziei, piesă în 3 acturi	1.50	Gorun I., Taina a șasa	1.50	Rădulescu-Pogoneanu, Studii	2.—
— Ovidiu, Dramă în 5 acte	1.50	Gorki M., Mama, roman	1.50	Sienkewicz H., Prin foc și sabie, 3 vol.	4.80
Basarabescu I. A., Vulturii, schițe și nov.	1.50	Ettinger D. E., Sfaturi către mame	1.50	» Fără credință	3.—
Beldiceanu N. N., Chipuri dela Mahala	1.50	Eftimiu V., Inșirate mărgărite	2.—	Tzigara Al. Samurcaș, Muzeul neamului românesc	1.50
— Taina	1.50	Hodos Z., Poftă bună, carte de bucate	3.—	» Arta în România	4.—
Boteni-Ionescu, Din satul nostru	1.50	Holban A., Oameni celebri din atichitate	3.50		
Björnson Björ., Veselul ștregar	1.50	Iorga N., Istoria românilor	3.—		
Babeș și Oceanu P., Capra (vaca săracului) studiu biologic, igienic și economic	1.50	» Gânduri și sfaturi	1.50		
Bănescu N., Un capitol din istoria mănăstirii neamțului	1.—	— Istoria lumii	3.—		
Baronzi G., Poesii alese 1828—96	1.75	Ibrăileanu G., Spiritul cretic în cultura românească	2.—		
Bianu Dr. V., Doctorul de casă sau dicționarul sănătății	14.—	— Scriitori și curente	2.—		
Becescu Gh., Silvan în fața morții, nov.	1.80	Ibsen K., Nora sau casa de păpuși	1.—		
Caraivan V., Basme și legende străine	1.75	Iorga N., Constatări istorice cu privire la viața agrară a românilor	1.50		
Cazaban Al., Chipuri și suflete	1.50	» Herodot	5.—		
Cuza A. C., Naționalitatea în artă	1.50	» Istoria armatei românești	2.50		
Cugler-Poni, Poesii	4.—	Iosif O. St., Poezii	2.50		
Corbu I., Noua teorie cosmogonică	1.40	Kuhne L., Noua știință de vindecare, vindecarea fără doctorii și operații	4.—		
Cristescu Gl., Dor de primăvară, versuri pentru copii cu ilustrații	1.—	Loti Pierre, Pescar de Islanda	1.50		
— Carte pentru copii cu icoane	1.20	Lagerlöf S., Legendele lui Isus Hristos, trad. de Ciotori	1.—		
Coșbuc Gh., Balade și idile	3.—	Macedonski Al., Cartea de aur	5.—		
» Fire de tort	2.50	Mantegazza, Arta de a se însura	1.50		
» Ziarul unui perde vară	—80	Metropolitul Andreiu baron de Șaguna	7.50		
» Războiul p. neatârnare	1.—	Maeterlinck M., Viața albinelor	3.—		
» Povestea unei coroane de oțel	1.50	Mera I. T., Din lumea basmelor	3.50		
» Sacontala	5.—	Pitiș Ec., Poezii	1.50		
» Aeneis	2.50	Payot I., Educația voinței	2.—		
» Versuri și proză	—70	Coatu Gr., Din viața țărănească	1.50		
» Valuri alinate	1.50	Dumbravă B., Haiducul	2.—		
Carmen Sylva, Insurat	1.—	Dostoievsky T., Crimă și pedeapsă 2 vol.	6.50		
— Povestile Peleşului	—95	Freitag G., Dare și avere, 2 vol.	6.50		
— Povestile unei regine	1.—	Hétrat B. I., Aevea	2.50		
		Nădejde S., Patimi, roman	2.—		
		» Robia banului, roman	2.—		
		» Din lume pentru lume	2.—		
		Negri C., Versuri, proză și scrisori	1.50		

Cărți pedagogice:

Aslan, Lecțiuni de pedagogie	5.—
Buțureanu V. C., Curente pedagogice	1.75
Borgovan Gr. V., Istoria pedagogiei	3.—
Constantinescu, Curs teoretic și practic de pedagogie și metodologie	6.—
Conta-Kernbach, Elemente de pedagogie	4.—
» » » metod.	3.—
Costescu-Dima-Grigorescu-Popescu, Metodica gramaticii, aritmeticii și geometriei	6.—
Compayre Gabr. Herbart și Educația prin instrucțiune	—60
Costescu, Metodica matematicii	5.—
» » limbei române	5.—
» » Istoriei și geografiei	7.—
Cioflan C. P., Ideile lui Iohn Locke asupra educației	4.—
Culea D. Ap., Invățământul d. natură	3.50
Kiritzescu St., Cestiumi de educație și didactică experimentală	2.50
» Cestiumi de psihologie	2.—
Găvănescu I., Istoria pedagogiei, 3 vol.	15.—
» Ideile pedagog. ale lui Locke	1.25
» Pedagogia generală	1.50
» Elemente de psihologie	4.80
Locke I., Câteva idei asupra educației, 2 vol.	5.—
Matthias D. A., Pedagogia practică	4.—
Martig Em., Psihologia pedagogică	3.50
Pestalozzi H., Leonard și Ghertruda	3.50
» Cum își învață Gertruda copii	1.50
Ufer Chr., Introd. în pedagog. lui Herbart	1.—

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weltzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Instiințare.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că cu **Maiu** începând, mi-am mutat

cancelaria mea de arhitect

în strada Kápolna Nr. 6—6/a în casa proprie.

Primește orice întreprinderi de edificare, pe cari le execut conform cerințelor moderne.

Mă rog de sprijinul on. public și în viitor.

Ca stimă

Fábián József

arhitect-zidar.

Wilhelm Wazek

Sibiu — Nagyszeben.

Fabrică de brânză de oaie cu motor electric.

Brânză fină de oaie, delicatese,

Cașcaval, brânză de munte și burduf,

salamă fină, șuncă, slănină, cârnați

expedează **ieftin**

**Institut nou de văpsit, curățire chimică
și spălat cu aburi a albiturilor în Arad.**

Inștiințare. Am onoare a aduce la cunoștința on. publică din Arad, că am înființat în **Arad, strada arhiducelui Iosif nr. 9**, un nou

**institut de văpsit, curățire chimică
și spălarea albiturilor cu aburi.**

aranjat după cele mai moderne cerințe. Praxa câștigată pe acest teren în Capitală și alte orașe mari ale țării, sunt în stare să împlinesc toate condițiile celor mai gingașe pretenziuni. Asigur pe sprijinitori pe lângă serviciul prompt și și de prețurile cele mai ieftine. — Rog sprijinul on. Public.

Cu stimă: **EUGENIU JUNCAN.**

Comande din provincie se execută prompt și conștientios.

**Au sosit cele mai frumoase și mai noi
ghete de primăvară și vară.**

**Ghetele de bărbați și dame
Salamander**

cu renume mondial,
se capătă în colorile galbină
și neagră cu
16 coroane 50 fil.
exclusiv la mine.

WEINBERGER JÁNOS
prăvălia de ghetă de rangul I-u.
Arad, piața Andrassy nr. 20.
Comande din provincă se execută în aceeași zi.

25 (11)

Prima fabrică de
maccaroane și aluat în Ardeal

Jacob Uhl

proprietarii primei mori cu sul din Țrat
Sibiu—Nagyszeben, str. Șaguna 17.

Filiale: **Saggasse nr. 30, Jungerwaldstrasse nr. 3.**

Își recomandă macaroanele și alte fabricale de aluat recunoscute ca excelente.

Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public român din Arad și provincie, că am arangiat din nou atelierul meu cu cele mai

□ □ **moderne mașini și material** □ □
□ □ **privitor la această branșă,** □ □

precum execut cu diligență și pe lângă cele mai moderate prețuri: **decorații pentru cărți bisericești, albumuri pentru fotografii, note și gramatom, panglice la cununi funebreale și tot felul de lucrări atingătoare de această branșă.**

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, sperând că mă vor cerceta și încuragiă cu comanda am rămas cu deosebită stimă:

::: IUSTIN ARDELEAN, compactor :::
ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poștă.

**Recomanda în
binevoitoarea
atențiune a pu-
blicul. îndoleat**

magazinul meu
de
**monumente
mortuare.**

**Nainte de a pro-
cura un monu-
ment mormân-
tal, rog on. p.
să-mi viziteze
- magazinele. -**

MENRATH JÓZSEF

atelier de sculptură în piatră și prăvălie de monumente mormântale.
Magazine: **Arad,**
str. **Arhiducele-Iosif (József-Űh.) nr. 11** și piața **Boros-Béni nr. 6.**

Wällischhof

stabiliment de hydrotherapie și sanatorii aranjat conform tuturor recerințelor moderne; — dietetică după sistemul lui **dr. Sahmann**; — (băi de aer, de soare, de aburi, de aer cald, de acid carbonic, de oxygen, de radium, băi medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică și sănătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele ale schimbului organic (neurasthenie, hysterie, anemie, diabet, diateză urică, reumatism, boale de stomach : : și de intestine, etc. : :

Cure de îngrășare și de slăbire. — Nu se primesc în : : stabiliment: boale infecțioase și boale psihice. : :

Posta: **Maria-Enzersdorf bei Wien.**

Telegr. și telefon: **Wällischhof-Giesshübel bei Wien.**

Cu prospecte și detalieri stă la dispoziție direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. Marius Sturza.